

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Thomæ Młodzianowski, Poloni, Societatis Jesu,
Prælectionum Theologicarum Tomus ...**

De Deo, Angelis Et Actibus Humanis

Młodzianowski, Tomasz

Moguntiae, 1682

Disputatio VI. De Divisionibus Actus Moralis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82949](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82949)

DISPUTATIO VI.

De Divisionibus Actus Moralis.

Plures possent adferri divisiones actus moralis, sed earum aliqua debent nosci, ex materiis philosophicis, qualis esset divisio in actum liberum, & non liberum. Tractatio autem de libertate non est huius loci: perstringemus itaque nonnisi ea quæ hic commodius absolvi possunt.

QUÆSTIO I.

De Divisione in Actum Moralem internum & externum.

PRÆMITTO 1. *Ex dictis supra colligi potest, quod bonitas vel malitia objectiva, primò & radicaliter sit in ipsis objectis, & ex his derivatur in actus.*

PRÆMITTO 2. *Cum ipsi actus, quantum ad præsens, sint duplices, alii quidem interni, alii externi, interna est volitio eleemosynæ, externa porrectio illius; ponendum pro fundamento est: quod actui interno primò & per se conveniat bonitas vel malitia, derivativè autem & secundariò ipsi actui externo. Quæ quidem doctrina, non ita communis est, ut non dentur qui oppositum sentiant, ut videtur apud Oviedo hic Contr. 8. à n. 2. Ratio allati est, quia illi actui primò & per se convenit bonitas vel malitia, cui convenit primò & per se voluntarium & liberum. Nam bonum vel malum moraliter, fundatur in voluntario: & sicut quia non competit gradui vegetativo primò & per se esse sensitivum, sed animali; hinc etiam sensitivum primò & per se est animal: ita & in præsentia, cum primò & per se conveniat actui interno voluntarium; illi primò & per se conveniunt bonitas vel malitia. Hoc ipsum sic aliter proponitur.*

Si actui externo primò & per se conveniret esse bonum vel malum moraliter; conveniret et ratio specifica primò & per se, sine ratione generica, quod absurdum? Seq. probatur: quia ratio voluntarii, est ratio generica, & ratio boni vel mali moralis, est ratio specifica. Ergo cum actui externo, primò & per se non competat ratio voluntarii; nec primò per se competet ratio boni vel mali moraliter. Licet autem legibus humanis, primò per se prohibeatur actio externa, secus Divinis: quia lex Divina ad interna vel maximè attendit, illaque obligat. Neque inde sequetur poni per nos bonitates & malitias quatuor nempe objectivam, formalem, internam & externam; rigorosè enim loquendo sunt nonnisi duæ, nempe objectiva derivabilis in formalem, & interna derivabilis in externam.

PRÆMITTO 3. *Quid sit sentiendum de illa doctrina cit. Oviedo n. 11. ubi docet, dari malitiam*

vel bonitatem objectivam ex objecto & circumstantiis desumibilem, quæ per se conveniat actui externo, priusque sit ipsa malitia formalis, sicut quodlibet specificativum, est prius respecificata? Hæc doctrina indiget explanatione: Si enim dicat, esse illam malitiam per se convenientem actui externo; vel quod secundum formalitatem præcisam interni & externi, malitia vel bonitas per prius competat externo actui, falsa est propositio, propter immediate dicta. Si autem per se illi dicatur convenire, quia etiam in se habet malitiam quandam, & in quantum comparatur actus externus, tanquam objectum ad actum internum; vera est propositio, & ad hoc videtur respexisse S. Thomas q. 1. de malo a. 3. Peccatum primordialiter, & objectivè, prius est in actu exteriori, quam interiori, intellige si comparatur actus exterior tanquam objectum ad actum interiore. Subdit S. Thom: Sed comparativè ratio peccati, & mali moralis, prius est in actu interiori quam in exteriori, h. e. si comparentur inter se secundum præcisas formalitates interni, & externi; prius malitia reperitur in actu interno.

PRÆMITTO 4. *Quid sentiendum, an objecta tribuant effectivè, an formaliter malitiam vel bonitatem actibus? de quo tractat Arriaga hic d. 16. s. 1. sed si nolimus de vocibus disputare: Certum est rigorosè loquendo, non tribui formaliter: quia, quod formaliter sit ab alio, sit per conjunctionem, & unionem cum eodem, & ita formaliter constituitur album, unita albedine: rigorosè etiam illa bonitas non communicatur efficienter ab objectis, cum objecta non sint existentia. Commodius itaque dicetur, quod objecta tribuant bonitatem vel malitiam terminativè, modò actus proportionetur meritis objecti, hoc est, ne malum ametur, bonum odio habetur.*

PRÆMITTO 5. *Quomodo ipsemet actus internus derivet malitiam in externum, de quo agit cit. Oviedo. à n. 40. quod videntur aliqui explicare per relationem, inter actum externum & internum. Sed hic modus explicandi*

NON SATISFACIT; Quia explicatio ista, deberet esse per prima; Jam autem ipsum fundamentum relationis, prius est relatione, & per illud sufficienter explicatur dicta derivatio, stat ergo potius dicta derivatio in hoc, quia actus hic externus, sit dependenter ab interno, ita ut cum illo, constituat unum actum moraliter.

De Actu externo comparato ad internum fore palmariter disputari, an actus externus superaddat aliquam bonitatem vel malitiam actui interno? Afirmat Ripalda de ente supernaturali,

rali, disp. 68. Sed quia illius argumentis respon-
dit Lugo disp. 26. de Pœnitentia scit. 4. restau-
ravit suam doctrinam Ripalda per appendicem
disp. 75. utriusque partis momenta examinan-
da sunt.

DIFFICULTAS I.

*Proponuntur Argumenta, quod bonitatem &
malitiam actus externus interno super addat.*

REvocabimus illa selectis nonnisi difficilio-
ribus ad 3. capita partiamur difficultatem.
Sicque

Punctum Difficultatis I.

Proponitur principale Fundamentum.

PRIMUM ARGUMENTUM est Ripaldæ,
quod innititur huic fundamento.

Meritum & laudabilitas sunt distincta: me-
ritum enim importat obsequium vel conveni-
entiam operis cum bonis alterius; laudabilitas
autem importat convenientiam cum dictamine
rationalis suppositi operantis: ex quo sic arguit;
Meritum est obsequium cedens in honorem aut
commodum Principis, aut Reipubl. valentis il-
lus compensare: sed actio exterior auget obse-
quium Dei: quia actio exterior conducit maxi-
me ad excitandam in aliis laudem, cognitionem
Dei, affectus internos, &c. Ergo actio exterior
auget meritum.

RESPONDET I. De Lugo n. 60. Negando
Mag. dicitque meritum ut meritum posse sumi
in ordine ad id, quod convenit ipsi operanti;
non autem per convenientiam operis cum ho-
nore & bonis præmiantis. Tum, quia non mi-
nus ingenua est, & aliena à proprio commodum
conditio præmiantis & laudantis, & tamen lau-
dantis non attendit, quid sibi commodum attulerit
ille, quem laudat, sed quid in eo sit boni. Tum,
quia præmia secundum gubernationem re-
ligionis, non sunt instituta, ut ille qui præmiat, ho-
noretur; sed ut ille, cui præmium proponitur,
bonus fiat. Unde si esset nonnisi sola creatura
rationalis, illam etiam oporteret allici præmio,
ut detereretur suppliciiis: gubernator enim, ut gu-
bernator respicit bonum ipsius subditi. *Hæc*

Responsio
NON SATISFACIT. I. Tum, quia non solum
ingenuitati obest intendere suum bonum, sed
etiam obest bonum majus acceptum ab inferiori
vel æquali proportionato non recompenfare
præmio. Ergo ad ingenuitatem attendendo,
pro majori recepto commodum, vi meriti, debet
reddi majus præmium. Tum, quia quod ad-
fertur de laudabilitate, disparitatem habet: eo,
quod in Republica rationali debuerit respon-
dere, & poni aliquod invitativum honestæ ac-
tionis, quamvis illa nonnisi bonum esset ipsius
operantis, & hoc invitamentum est laus. Hinc

si in laudando aliquis attenderet ad suum com-
modum, hoc ipso perverteret ordinem, quem
intendit Respubl. rationalis in laudando; non
perverteretur autem hic ordo, si pro majori re-
cepto commodum, majus tribuatur præmium:
quia Respubl. rationalis providit præmium tan-
quam invitamentum majoris meriti: per quid
enim ad majus meritum quàm tale invitaret? Ne-
que valet si dicas, spectare hoc ad gratitudinem:
Si enim gratitudo majori merito dat majus præ-
mium, cur obsequio cedenti in commodum a-
lius, titulo illius commodi, non dabitur majus
præmium? Tum quia, ut detur aliquid Respon-
sioni, dici potest, aliam esse hanc propositio-
nem: nisi hoc esset mihi utile, nullo modo si-
gnificarem aliqua redhibitione, id mihi place-
re, & aliam hanc; facio hanc redhibitionem,
quia recepi etiam utile: hoc alterum est secun-
dum leges ingenuitatis, secus illud primum; vi-
detur enim fordidari præcisâ quæstione sui;
ad eum planè modum, quo dolere de inferno
hæc mente; non dolerem nisi esset infernus, est
actio fordida, & tamen dolere propter metum
inferni, est actio honesta. Videantur dicta de
Attritione.

NON SATISFACIT 2. Quamvis præmia
non sint instituta, ut præmians honoretur: Ne-
go tamen, quod non sint instituta, quia honora-
tur. Quamvis autem dicatur, quod governa-
tos, quæ gubernator, respiciat bonum subditi: id
etiam stat cum dictis; hoc ipsum enim quod præ-
miet utilitatem sibi allatam, cedit in bonum
subditi præmiati.

NON SATISFACIT 3. Exiis quæ adfert Ri-
palda. Tum quia S. Th. I. secundæ q. 21. a. 3.
in corpore docet, quod meritum & demeritum
dicantur in ordine ad retributionem. Tum,
quia præmium sive spectet ad justitiam com-
mutativam, sive ad distributivam, semper di-
ctum commodum præmiantis involuit; quia
hæc justitiæ semper sunt inter datum & acce-
ptum. T. q. ex communi acceptione re-
tribuere & remunerari, quod facit præmium;
importat aliquid in ante tributum, aliquid mu-
neris acceptum. Unde etiam victoria unius
Reipubl. non est meritum erga aliam, quando
non cedit in bonum illius.

RESPONDERI potest 2. ex eodem Lugo-
ne. Quia quamvis ponatur præmium & pœna
ordinari ad lucrum præmiantis, adhuc hæc, pro
foliis actibus internis, danda essent: cum enim
actus externi non sunt in nostra potestate, nisi
mediis internis, sufficeret allicere hominem ad
actum internum efficacem. *Hæc Responsio*

NON SATISFACIT. Tum, quia in Republica
quæ est inter homines, attenditur præcipue
nonnisi ad actus externos: quia attenditur ad ac-
tus, quibus venit in communionem vitæ, ad
quam inter homines non venit, nisi per actus
externos, & seclusâ communionem vitæ, non ex-
porri-

porrigeret sese ad quidquam Respubl. humana. Tum, quia pone, quod homicida malâ etiam intentione neminem pergit occidere &c. quid ad Rempubl. humanam interioritas actus illius? Tum, quia quamvis actio externa dependeat ab interna: quia tamen Respubl. humana, magis curat externam actionem, illius intuitu potius, debuit assignare præmium. Et certè si attenditur ad actum internum, ergo pro voluntate militandi deberet numerari stipendium, & non pro sola militatione. Unde Respubl. dicit: Ego intendo actionem externam, hancque præmio, ad quam ponendam utere jure tuo, & tunc homo procedit ad actum internum tanquam gubernatorem externi, ita, ut æque esset contenta militatione externa, etiam si illa nullo modo penderet ab interna voluntate, quantum attinet ad eventum suæ defensionis. Quando autem dicit Lugo, sepe actum externum aliis hominibus esse ignotum, & Angelos non posse scire, an sit bona actio, cum nesciant intentionem: id etiam non convincit: quia sufficit illam actionem, quantum est ex illa posse esse manifestam, & Angeli actum externæ virtutis videntes prudenter de intentione colligunt, attendendo ad alias circumstantias, quod sufficit, ut illa actio cedat in bonum Reipublicæ rationalis.

RESPONDET 3. Lugo n. 46. Quòd in ordine ad debitum gratitudinis, attendi possit ad effectum re ipsa secutum, idque probat instantiis. Nam volentibus me duobus liberare à morte efficaciter, magis illi sum obligatus, qui de facto me liberavit. Item si duæ feminae sanctissimæ, affectu æque perfectò, sese obtulissent ad concipiendum Verbum Dei, & altera illarum ad hoc eligeretur, ut fieret Dei Mater, quod attinet ad meritum, utraque fuisset æqualis, sed tamen Filius Dei plus deberet illi, cujus Filius esset, &c. *Hæc Responsio*

NON SATISFACIT. Tum, quia redivit paritas in ordine ad gratitudinem. Actus externus adfert plus præ interno. Ergo & in ordine ad meritum. Tum, quia parum videtur interesse in ordine ad augmentum & complementum, ut ita dicam, fortunæ: tituloné gratitudinis debeatur aliquid, an titulo conferendi præmii? modo verum sit, propter externam actionem majorari aliquem. Tum, quia ipsa gratitudo munere aliquo significata vix voce differt à præmio: Ergo si actio externa deposcit majorem gratitudinem, deposcet & majus præmium.

RESPONDETUR itaque aliter huic Argumento ex diversis principiis. In primis negando Min. & ad probationem illius dicendo, quòd mera excitatio aliorum, quæ fit per actus externos, non augeat majus obsequium Dei: quia si aliquis non faceret hanc intentionem ut augeatur gloria Dei, sed cum positiva nolitione illius

gloriæ poneret actionem externam; ille non faceret majus obsequium Deo, quantumvis tunc alii excitarentur ad bonum: Ergo præcisa positio actionis externæ, non augeat obsequium, sed illius tota dignitas, stat in actu interno volendi per hoc propagare gloriam Dei.

Neque valet si dicas, non omnem actum externum augere meritum, sed prout connexum cum interiori: non inquam valet, quia hoc ipsum prout connexum, refundit omne meritum in actionem internam: ad eum plane modum, quo quando dicitur paries, quæ albus disgregat visum, sensus est albedo unita parieti, disgregat visum, licet hæc denominatio albi, non sit etiam sine subiecto.

Deinde non videtur legitimum esse principium ad probandum, quòd augeatur meritum per actionem externam: quia alii excitantur illa actione ad bonum: pone enim impossibile est alias creaturas rationales, præter Petrum, ponere illum facientem obsequium etiam actionis externæ, nunquidné in principiis Ripaldæ, non superadderetur tunc novum meritum? & tamen non ratione boni exempli.

Neque valet si dicas: Quòd illa actio, quantum est ex illa esset ædificativa aliarum creaturarum rationalium: hoc enim non videtur posse augere meritum: quia hæc formalitas, si hircocervi essent rationales ædificarentur bona concione, non auget meritum concionis: ita cum etiam tunc supponerentur creaturæ rationales esse, sicut hircocervi, ratione ædificationis illarum, quæ haberetur, si non implicarent contradictionem, non apparet, quomodo augeatur meritum.

Directè autem ad objectionem dici potest, quòd scilicet actio exterior, augeat obsequium derivatæ honestatis ab obsequio interno, sed non augeat in se, adferendo formalitatem obsequii: consequenter etiam erit non nisi derivatæ honestatis, quòd infra explicabitur.

Punctum Difficultatis 2.

De Reliquis Argumentis.

SECUNDUM ARGUMENTUM est. Actio externa augeat satisfactionem supra solam internam. Ergo augeat etiam meritum.

RESPONDET I. de Lugo. Satisfactionis condignitatem, desumi ex æquitate, ut quile voluntariè castigavit, & passus est penam laudabiliter, non cogatur iterum pati. At verò meritum & ejus condignitas, fundatur in æquitate, postulante, quòd bonitas operis præmiatur, & homines alliciantur ad amorem boni. Si autem ex defectu eventus consecuti, bonitas operis minus præmiaretur, homines minus allicerentur à præmio proposito ad studium virtutis, timentes, quòd absque suâ culpa, possent comitari boni fraudari præmio, ob effectum non consecuti.

secutum: oportebat ergo eos hoc metu liberari.

Hæc Responsio

NON SATISFACIT 1. Quia quavis satisfactio desumatur ex dicta æquitate non deponenda pœnæ &c. si castigatio externa nihil superaddit internæ, quomodo ejus haberi potest respectus? si autem superaddit, cur non superadditur etiam formalitas meriti, & cur æquitas postulanti suam etiam formalitatem bonitatis, non addet in ratione meriti quidquam, alius externus: cum debuerint allici homines ad amorem, etiam actionum externarum.

NON SATISFACIT 2. Quia ne detererentur homines à faciendo bono internè, sufficeret securus esse, quod actio interna etiam si non subsequatur externa sit præmianda; sed ad hoc assecurandum, non erat necesse ponere præmium æquale soli internæ, ac si externæ actioni conjungeretur; idque idè, quia talis assecuratio redderet illos ad actiones externas pigros. Et sicut, quamvis Deus titulo gratitudinis per Legem magis præmiet actionem etiam externam, quam solam internam, nec per hoc redduntur homines ad bene operandum pigri; sic quamvis non præmiiatur tantum sola actio interna, ac cum adjungitur illi externa, non redduntur per hoc homines pigri ad operandum.

NON SATISFACIT 3. Quia restaurat argumentum Ripalda: æquitas postulat ut non castigetur à Deo peccator à se ipso voluntarie castigatus: Et etiam postulat æquitas, ut præmiiatur iustus, exhibens obsequia externa, cædencia in ipsius & Reipubl. rationalis bonum &c. *Hinc*

RESPONDETUR aliter eidem argumento. Quod actio externa augeat satisfactionem, non nisi derivativè non augendo formaliter. Disparitas etiam assignari potest, quia in satisfactione imponitur v. g. opus externum, & cum satisfactio nihil aliud sit, quam positio exigiti in recompensam, tota formalitas satisfactionis habet tunc in ipso actu externo: In merito autem non ita evenit: quia ad meritum non sufficit velle ponere actionem externam, nec meritum per hoc definitur; Ergo, quamvis in Satisfactione attendatur ad solam actionem externam, non erit necesse ad eandem attendi in merito.

TERTIUM ARGUMENTUM est. Quia de facto tam status Ecclesiasticus, quam Politicus decernit præmia, vel pœnas actionibus externis: & idem poterit facere & Deus. Ergo apparet, quod actio externa, superaddat malitiam vel bonitatem.

RESPONDET Lugo. Argumentum multum probare: quia Ecclesia punit actum externum, tunc etiam, quando effectus consequitur post pœnitentiam; & ita evadit quis irregularis, etiam post pœnitentiam, si ab eo propinatum venenum occidat alium. Deinde Ecclesia

non punit etiam externa æquali pœna, & ita duobus in eundem jaculantibus inimicum, non punitur irregularitate aberrans. Addit Ecclesiam multum reservare ad Dei judicium, & cum non puniat de internis, expectat externa, per quæ metitur quantitatem culpæ internæ.

Hæc Responsio

NON SATISFACIT 1. Quia concedo non in omnibus Deum debere sequi conditionem Ecclesiæ in modo procedendi ad puniendum: sed quæritur, cur non possit Deus & Ecclesia in hoc se æqualiter habere, ut decernant specialem pœnam vel præmium actui externo, idque ad exigentiam eternitatis?

NON SATISFACIT 2. Quia ut urget Ripalda si infunderet Deus principio creato notitiam cordium, adhuc præmia & supplicia, potuissent statui actui externo, qui confert vel officit bono publico; cui tamen potestas creata providere tenetur: Ergo non debet ad hoc recurri; idè actus externi præmiari vel puniri: quia non noscuntur interni.

NON SATISFACIT 3. Restaurat enim Argumentum Ripalda. Potestas creata decernit supplicia, non solum propter actus internos, externo, notificados, sed etiam propter illummet ipsum externum, quatenus consulit bono publico. Ergo sunt præmiabiles vel punibiles à Principe creato: Ergo & à Deo.

RESPONDETUR aliter. Distinguendo in primis secundam Illationem. Ergo apparet, quod actio externa superaddat malitiam vel bonitatem derivatam, concedo: In se formaliter stantem, nego. Unde & pœna imponitur actui externo prout habenti derivatam malitiã.

Ex alio principio non concludit argumentum: procedit enim de posse infligere pœnas pro solo actu externo: circa quod dici posset, pro solo actu externo, etiam non conjuncto interiori malitiã, posse Deum destinare aliquod malum perpetiendum; est enim absolutus nostri Dominus, licet illud malum non sit habiturum formalitatem pœnæ, quia hæc supponit culpam, culpa actum liberum, libertas internitatem.

Quæ adferuntur de Judice temporali, non convincunt: quia ille fallibilis est, & unusquisque ad abditum securitatis, ante illos recurreret, nempe: quod internum actum non habuerit; debuit ergo ad actum interiorem, ab illo non attendi. Imò etiam si aliunde constaret de carentia interioris malitiæ, possent per multos judicare secundum allegata & probata, circa solum actum externum, scientiaque illa quæ foret per accidens, non posset interturbare statum ejus, quod per se est.

QUARTUM ARGUMENTUM est. Quia posito quod actus externus addat malitiam vel bonitatem novam, multò facilius explicantur.

PRIMUM, quod facilius explicatur, est: Cur non sufficiat ad Sacramentum pœnitentiæ, di-

cere solum actum internum, & efficax desiderium, sed est necesse dicere actum externum?

RESPONDET Lugo n. 66. Præceptum Confessionis non est confitendi demerita, sed peccata: Si ergo actus externus non augeat peccatum in ratione peccati, nec erit obligatio illum confitendi. *Hæc Responsio*

NON SATISFACIT. Tum, quia non respondet ad punctum, quare scilicet actum externum confiteri debeamus, si ille non augeat peccatum. Tum, quia facile dicerent oppositi quod actus externus solus, non sit peccatum, sed conjunctus interno, addat malitiam. Tum quia, ut addit Ripalda etiam demerita subdantur clavis: quia non solum absolvimur à culpa, sed etiam à poenâ.

RESPONDET 2. Idem. Quod eodem modo esset obligatio confitendi effectum secutum ex peccato, si actus externus superaddit malitiam. *Hæc Responsio*

NON SATISFACIT, quia concedit sequelam Ripaldæ n. 62. *Sed aliter*

RESPONDETUR 3. Ex eo actum externum confitendum esse: quia habet derivatam malitiam ab actu interno præsentis formaliter vel virtualiter, & sicut iusta est causa confitendi novitas malitiæ: Ita iusta erit causa confitendi malitiæ derivatio, accedente præcipue Institutoris Christi mente: quam nobis doctrina Ecclesiæ applicuit.

SECUNDUM, quod facilius in hac sententia explicatur, est; Quare desideranti efficaciter Martyrium neget Deus præmium speciale Martyris.

RESPONDET Lugo. Martyrium consummatum ex peculiari privilegio adferre augmentum, vel etiam infusionem primam gratiæ. Unde sicut confert justificationem, non est mirum, quod Deus voluerit etiam illi conferre laureolam accidentalem, ex opere operato, ultra dignitatem operis, præcipue quia illa laureola non est pars præmii condigna: Nam totus valor refertur ad gratiam & gloriam, sed est præmium quoddam correspondens merito congruo, quod præmium potuit Deus velle dare, quando ponitur actio externa, saltem ex gratitudine. *Hæc explicatio*

NON SATISFACIT. Tum, quia in ordine ad gratitudinem, actus externus martyrii, augeat aliquid. Ergo & in ordine ad meritum augebit valorem. Tum, quia vel datum est actui externo hoc privilegium ex mera gratiâ: vel certe ex exigentia objecti? non primum: quæ enim hujus ratio? Communisque fidelium apprehensio, advertit in actu externo martyrii, eam proportionem ad aureolam, quam non dicit osculum terræ. Si autem dicatur secundum? Ergo apparet in actu externo, haberi aliquid meritum specialis præmii, quod negatur, posito so-

lo actu interno moriendi, qui id sit, si nihil actus externus superaddit bonitatis? Tum, quia concessio, quod illud meritum aureolæ per actum externum, sit meritum de congruo, non debet inde inferri: quod non augeat meritum, sed potius oppositum, quamvis illud meritum, non sit de condigno. Tum, quia non apparet, cur ex eo quod illud meritum, sit de congruo aureolæ, deiciatur actio externa à ratione meriti: Nam vel ex eo deicitur, quia nullum est meritum de condigno ad finalem perseverantiam: & ex hoc fundamento nihil concluditur: quia etiam actus interni, de condigno, non merentur finalem perseverantiam: & tamen illis tribuitur perfecta formalitas meriti: Vel ex eo deiceretur actio externa à ratione meriti de condigno: quia non fieret in gratia præhabita? sed id non convincit: sæpe enim præhabetur; & sicut actus interni, qui sunt merita non nisi de congruo, verè sunt merita, habentque suam bonitatem; ita poterunt habere eandem etiam actus externi. Tum, quia ut urget Ripalda: Meritum congruum donorum accidentalium, vel non est dividuum à merito gratiæ: quia Deus non accipiat aliquas actiones ad accidentaria præmia, nisi simul ad promerendam gratiam: Si autem est dividuum, ex eo esset dividuum, quia valor est exiguus actionis, qui non sufficit æquare magnitudinem præmii substantialis: ex quo ipso sequitur, quod competat actui externo ratio meriti.

RESPONDETUR aliter. Quod scilicet actio externa martyrii, habeat in se rationem derivatam bonitatis, cui non nisi ita derivatæ, decrevit Deus se daturum præmium, licet non habeat primariam rationem meriti.

TERTIUM, quod facilius in hac materia explicatur, est: Cur Deus in decernenda gloria Prædestinatis, non attenderit ad prævisionem solius interni desiderii ad moriendum, quod habuit Christus, sed ad prævisionem ipsius actus externi mortis obitæ; ad quam eternitatem, cur attenderetur si non augeat meritum?

RESPONDET Lugo, Deum expectasse mortem ipsam Christi; quia usque ad illam duravit meritum actuale ipsius Christi, cum usque ad ultimum illud instans, semper meruerit per actus internos; voluit autem Deus, salutem nostram per omnia merita Christum obtinere; & quamvis non durasset meritum usque ad ultimum instans, sufficit durasse satisfactionem, quam augeat actio externa. *Hæc Responsio*

NON SATISFACIT. Tum, quia si actio externa augeatur satisfactio. E. augeatur & meritum. Tum, quia videtur ab omnibus supponi quod nulla fuerit actio Christi satisfactiva, quia fuerit meritoria. Tum, quia hoc ipsum est arbitrarium, dicere, quod expectavit Deus non positionem actus externi, sed solos internos. *Hinc aliter*

RESPON-

RESPONDETUR. Quòd scilicet externa passio Christi habuerit etiam derivatam bonitatem, & hanc fuisse expectatam.

QUINTUM ARGUMENTUM est ab Auctoritate: nam Aug. 3. Doctrin. 15. dicit, malà voluntate quisque miser efficitur, sed inferior potestate, quā desiderium malæ voluntatis impletur.

RESPONDETUR. Hic Augustinum nihil agere de actu externo, esseque hunc sensum didici: miseri quidem sumus actu peccando, sed in hoc peccato condistinguendo desiderium peccandi, & ipsum actuale peccatum, deterius est & magis completum, ipsum peccatum actuale.

RESPONDETUR alii, quod actione externa, inferior homo reddatur occasionaliter, ut frequentius efficaciusque velit malum.

Recurrendo ad dicta: Dicit potest inferiorem hominem reddi actione externā tanquam derivatam malitiam participante.

Opponit insuper sibi Arriaga, sequi ex opposita sententia, quòd qui vellet dare quantum est ex se infinitam elemosynam, mereretur infinitum primum. Sed hoc Argumentum etiam opposito solvendum, quia nemo negat, actum internum esse meritum: cur ergo pro illo appetitum non dabitur infinitum primum? Dicitur negatur sequi. Ratio, ut meritum sit infinitum, non sufficit ut terminetur ad aliquid infinitum: Nam hoc facit illud meritum esse non nisi extrinsece infinitum, sed est necesse ut illud meritum in entitate sit infinitum, idque ratione adveniente infinitæ, voluntarii infiniti &c. quod quia illi actioni non competit, fit, ut illa non sit infinita.

DIFFICULTAS II.

Argumenta opposita partis, & Decisio Difficultatis.

PRIMA RATIO est ab Auctoritate.

AUCTORITAS I. est S. Paul. 2. ad Corinth. 8. *Quemadmodum promptus est animus voluntarius sit & perficiendi ex eo quod habetis. Si enim voluntas prompta est secundum id quod habet, acceptabit: non secundum id, quod non habet.*

RESPONDETUR ex Vasqu. & Arriaga, hanc Auctoritatem non esse ad propositum. Neque enim Apostolus mentionem illic ullam facit de æqualitate actuum, quoad intensiorem, vel quoad id, quod illa voluntas tanquam obiectum appetit. Fortè etiam loquitur illic Apostolus exhortando illos ad collationem elemosynarum indigentibus, quæ sola juvat eos, non actus internus: estque pauperibus accepta, secundum quod prodest in actum externum. Aliam explicationem adfert Arriaga, ut scilicet darent elemosynam: quia illa etiam minor, ob bonum animi & ob difficultates, tam accepta est Deo, quam alia longè major in Divite.

AUCTORITAS 2. est S. August. qui lib. 1. de Lib. Arbitr. cap. 3. docet; *Eum, qui vult, sed non potest abuti alienâ uxore; non minus esse reum, quam si de facto abuteretur.* Unde etiam & Gregor. Hom. 5. in Evang. dicit de Deo: *Cor namque non substantiam pensat.*

RESPONDERI potest. Quòd hîc loquitur Aug. de voluntatibus inter se comparatis, & dicat: Si sit voluntas unius abutendi alienâ sine effectu, & voluntas alius cum effectu; hæ voluntates si inter se comparentur, non minus est una peccaminosa quàm alia ob æqualem primitivam malitiam. Sed non negat Aug. derivatam malitiam actui externo.

AUCTORITAS 3. est S. Leonis Ser. 40. de Junio 10. mensis. *Subinde æquatur merito, qui distat impendio: quia potest par esse animus, ubi dispar est census.*

RESPONDETUR eadem, ut ante, Responsione.

Quando autem universaliter dicunt PP. Voluntatem stare pro facto; Respondet Ripalda disp. 68. n. 34. in primis retorquendo Argumentum: Nam desiderium operis interni omnium confessione pro opere completo non reputatur: neque enim desiderantes merita Beatissimæ, habent merita ejusdem. Deinde dicit, voluntatem apud Deum pro facto reputari, quia scilicet Deus in ordine ad pœnas & primum non æstimat præcisè actiones externas, ut homines solent, sed potissimum attendit ad interiora. Vel voluntas pro facto reputatur, hoc sensu; ut si impediatur voluntas ab actu externo, non imputetur illi in pœnam, negatio actus externi, cum tamen inter homines, impeditio ne aliquis actu externo v. g. militet, dejiciat hominem ab habendo stipendio.

RATIO 2. est. Difficile & durum videtur, quod ex duobus volentibus efficaciter occidere, alter mereatur apud Deum majorem pœnam, præcisè propter actum externum; cum sint omnino æquales in affectu & peccato interno: & tamen PP. dicunt juxta mensuram malitiæ & culpæ, futuram pœnam.

RESPONDET Ripalda cum æquali culpa cæteris paribus absurdam esse inæqualitatem pœnarum, secus cæteris imparibus. Quia verò actio externa addit aliquid supra internam; ratione hujus magis punitur.

Conformiter ad dicta concedendum est; esse illic æqualitatem in primitiva malitia, sed in derivata, esse excessum, ratione externi actus qui magis punitur.

INSTAT Lugo, quòd in Sententia Ripaldæ major peccator sæpè mitius puniretur quàm qui minus peccasset, quia fieri posset, ut cum minori malitia interna ponatur actum externum, & alter sine actu externo, graviora peccata committeret.

h 2 RESPON-

RESPONDERI posset, quod actus externus augeat malitiam cæteris paribus, ita, ut si in utroque interna malitia sit æqualis, qui ponit actum in super externum, augeat illam malitiam: sed si cætera non sint paria, potest sine actu externo augeri hæc malitia: quando scilicet est tantus excessus actus interni, ut superet illud ad litamentum, quod poni posset ab actu externo. Quo etiam modo responderi debet ad alia, quæ adfert idem Lugo.

Advertit Ripalda condistinctas esse formalitates, reprehensibilitatis, & vituperabilitatis: quia vituperare potest etiam inferior, reprehendere non nisi superior: alia etiam est formalitas laudabilitatis, & alia remunerabilitatis: quia prior potest haberi etiam ab inferiori, posterior non nisi à superiore. Unde etiam potest esse actus magis laudabilis & minus remunerabilis: quia fieri potest, ut bonitas actus sit major, quem sequitur laudabilitas, & tamen dignitas subiecti quam sequitur remunerabilitas, minor sit.

RATIO 3. communis est. Actio exterior non est formaliter libera, & præcedit sine novo exercitio libertatis, cæco enim modo obediunt potentia exteriori, voluntati efficaciter impetanti, & multo magis quam bruta: proinde, sicut ex eo, quod equus movetur, quando ego volo, non augetur meritum meum, vel demeritum; ita neque ex eo, quod moveatur pes vel manus. Tam enim unus motus est necessarius, quam alius, supposita meâ efficaci voluntate. Ergo Actio exterior, non auget meritum vel demeritum.

RESPONDETUR. Actione externâ non augeri meritum vel demeritum primitivè, augeri derivativè. Quod autem dicitur, similes esse actiones externas actionibus brutorum; id non convincit: Nam nullam habent honestatem derivatam bruta ex aliquo imperio, habent autem actiones externæ, constituentes cum internis, eandem moraliter actionem. Et sicut ipsæ actiones externæ pœnales, sunt etiâ satisfactivæ per oppositos, & tamen actiones brutorum non habent vim satisfaciendi; Ita poterunt etiam habere derivatam bonitatem vel malitiam. Quamvis ergo concedatur, quod æque subsint actiones externæ dominio voluntatis atque actiones bruti cicurati; quia tamen actiones priores, sunt actiones principii rationalis, capacitatem habere possunt, alicujus honestatis, saltem derivatæ; quod non convenit actionibus brutorum.

Paulo aliter eidem argumento respondet Ripalda: quod scilicet, quamvis per actionem externam utpote in se non liberam, non augeatur bonitas moralis, quæ sumitur per respectum moralem, ad objectum propositum à dictamine suppositi operantis; tamen auget conducen-
tiam in bonum extrinsecum Dei & Reip. rationalis.

INSTAT pluribus Instantiis Arriaga. Si quis jaculetur animo occidendi alium, & ille se subducatur; non minus erit reus coram Deo, ac si occidisset. Ponamus duos æquali volitione volentes confodere tertium, obstupescat unus manus miraculosè; nunquid uterque non erunt æquales in culpa? Comedat aliquis carnes die Jovis putans esse diem Veneris cum non sit; non minus peccabit, quam si re verâ esset dies Veneris & similia.

RESPONDETUR. Quod attinet ad illas occasionis, ostenditur æqualitas non nisi quoad malitiam internam: inde tamen non sequitur, quod actio externa nullam importet malitiam. Allata de comestione non faciunt in oppositos, dicent enim: quod illic ponatur actus exterior talis, qualis poneretur si re vera esset dies Veneris: Unde haberetur tota completa malitia stans in actu externo & interno. Ut tandem decidatur difficultas.

PRÆMITTO I. *Duplicem posse nos cogitare honestatem vel inhonestatem quandam primitivam, quæ stat in ipso, usu libertatis recto dictamine præinformata, & quandam honestatem vel inhonestatem derivatam, quæ est honestas, vel inhonestas, actionis ex præsuppositione prioris oriunda, non continens in se formalem libertatem.*

PRÆMITTO 2. *Rationem derivati in quacunque materia duplicem haberi posse.* Primo ita: ut in illo ipso in quod derivatur, nihil plus sit, quam vel denominatio extrinseca, mera attractio intentionalis, vel physica à primitivo, sive, g. denominatio cogniti in objecto extrinseco, est denominatio extrinseca & sola attractio objecti, tanquam termini cognitionis. Similis etiam est derivatio albi in parietem ab albedine, in quem etiam albedo se derivat nihil illi ipsi in se spectato communicando ex se. Secunda Ratio derivati, ita potest haberi: ut primario quidem originativè & radicaliter sit aliqua formalitas in primitivo, ita tamen, ut etiam in ipso derivato, habeatur aliquid, licet non eodem modo; ita v. g. aqua originativè habetur in fonte, derivativè in alveo. Calor etiam originativè est in igne, derivatur tamen etiam in ferum. Homo cum non sit sui ipsius causa & suæ entitatis; non habet rationem primitivam entis, habet tamen derivatam & participatam à Deo, per quam verè constituitur, ne sit nihil.

PRÆMITTO 3. *In quo stet derivata ista honestas vel inhonestas, contenta tamen suo modo præcisè in ipsa actione externa: & non stat quidem, ut dixi, in continentia usus formalis libertatis præinformata recto vel pravo dictamine: quia hic usus, est in ipsa volitione, quæ est quid internum. Sed stat in hoc: quia in circumstantia illius prioris, habet convenientiam vel inconvenientiam ad naturam intellectualem; habet quandam regulatam vel irregulatam stru-*

QUÆSTIO II.

De Divisione in Actum imperantem & imperatum?

Non pauca hic discutienda essent, quæ aliàs in Ethicis & Animastica tractata sunt. Ut, an actus imperatus sit liber? Quis influxus actus imperantis in imperatum? sed illis missis aliqua hic attingenda.

DIFFICULTAS I.

An Actus supernaturalis possit imperari ab Actu malo?

Posset quidem universaliter quæri: An actus malus possit imperare actum bonum? quia tamen aliqui cum Hurt. d. 135. de Fide §. 41. censent actum bonum naturalem, vitari posse ex fine extrinseco, & imperari à malo, non tamen actum supernaturalem; unde esset argumentatio à majori ad minus: Si actus supernaturalis potest imperari à malo actu, poterit & naturalis. Hoc ut decidatur

DICENDUM est. Actum bonum supernaturalem posse imperari ab actu malo, est Conclusio Cajet. ex nostris eam docent Ripalda de ente supernaturali d. 50. Oviedo Tr. 4. contr. 7. n. 4. Arriagad. 18. n. 2. Salaz. Granado, Lugo de Pœnit. d. 15. §. 4. contra Suar. Vasq. Valent. Tannerum, & contra Koning qui mediam viam init.

PROBATUR AUCTORITATE.

1. AUCTORITAS est S. Thom. Quæst. 2. de malo c. 4. ad 2. Ubi expresse docet, contingit tamen actui, secundum se bono, adjungi aliquem actum malum, secundum aliquem ordinem, & secundum actum malum, bonus dicitur aliquando malificari: non quod in seipso sit malus: sicut dare eleemosynam pauperi, vel diligere Deum, est actus secundum se bonus; sed referre actum hujusmodi ad finem aliquem inordinatum, scil. cupiditatis aut inanis gloriæ; est quidem alius actus malus.

2. AUCTORITAS est PP. quos adfert Ripalda cit. S. 4. ex quibus universaliter colligitur, monere eosdem, ne actus bonos mala intentione faciamus. Unde supponunt hoc ipso fieri posse illos tali intentione. Quæ verba PP. cum non loquantur de solis actionibus externis; accipi possunt ut sonant, adeoque universaliter cum extensione etiam ad actus internos. Ita loquitur Aug. in pl. 120. explicans illa verba: Super manum dexteræ suæ: Si propter vitam æternam opereris; dextera sola operatur: Si autem habet intentionem ad vitam æternam, sed subrepsit tibi cupiditas vite temporalis, ut attendas etiam ista quando facis opus bonum, ut sic tibi aliquid retribuatur;

actum operis externi, decentis vel non decentis rationale principium, & ita mala omnino & quidem mala primario est voluntas homicidii, sed ipsa laniena corporis humani, effusio sanguinis, creptio vitæ violenta, dicit etiam in se turpitudinem & inhonestatem, constituitque heterogeneæ, ut loquitur Ripalda demeritum: hoc est, non ut pars homogenea, in qua seorsim ab aliis sit demeritum, sed quæ simul cum aliis, faciat demeritum.

DICENDUM est. Quod actio externa licet non adferat nec augeat primitivam malitiam vel inhonestatem, hac enim ut dixi, stat in ipso libertatis usu qui internus est, adfert tamen & augeat malitiam, vel inhonestatem derivatam derivatione explicata.

PROBATUR 1. Conclusio consensu etiam oppositorum, qui admittunt etiam derivatam inhonestatem, licet forte non ita eam explicant.

PROBATUR 2. à Definitione: Derivata honestas vel inhonestas actionis externæ, est disconvenientia vel convenientia ad naturam intelligentiam actionis externæ, procedens ex suppositione boni vel mali usus libertatis. Sed datur talis convenientia vel disconvenientia actionis externæ ut dictum sup. Ergo datur inhonestas derivata. Et certe detestationem & horrorem rationabilem experimur in nobis, non solum actionis internæ homicidii, sed etiam externæ, sine iure patrata.

PROBATUR 3. Non habet se actio externa sicut merus effectus, qui sequitur. Unde etiam oppositi docent, quod effectus, non sit necessarius subijciendus confessioni, subijcienda actio externa; & tamen tam actio externa quam effectus dicunt etiam conjunctionem cum malitia interna tanquam cum suo principio: Ergo apparet, quod non ex hac conjunctione, sed insuper ex continentia malitiæ licet derivata in ipsa actione externa, oriatur hæc obligatio.

Videtur tamen superesse hæc difficultas, quod scil. improbabile sit, ut si aliquis velit dicere coronam & non possit, impeditus ab alio vel ab ægritudine; non habeat æquale meritum cum illo qui dicit: quia illi expeditum est dicere. Et quidem quod ad voluntatem illius attinet; uterque habet meritum: sed non apparet etiam iustum, ut negatio actionis & positio, saltem derivatam honestatem habentis, æquale habeat premium. Et sicut oppositi docent, quod in exercitio actionis externæ, augeatur meritum per accidens, propter repetitionem actuum; ita & hic augebitur meritum, per actionem honestam derivatam. Cæterum dolor ille & alii affectus quos habet aliquis, quod actionem externam meritoriam non ponit expedit; supplet defectum actionis externæ, pertinetque ad providentiam Divinam æquare illos duos. Sed si per aliquem staret, ne ponatur actum externum; indubie minus merebitur.

zur; miscet se sinistra operibus dextra: Hoc vetat Deus. Similia habet Basil. in Constit. Monast. c. II.

3. AUCTORITAS est S. Scripturæ; Matth. 6. dicitur; Attendite, ne iustitiam vestram faciat coram hominibus &c. esse autem hic rem principaliter de actibus internis suadet Lyranus. Deinde quia Sanctitas morum in operibus internis consistit: unde de illis debuit esse sollicitus Christus.

PROBATUR 2. Rationibus Auctorum.

RATIO 1. est ex Ripalda n. 15. Actus elicitus absque fine honesto sibi debito non est simpliciter bonus. Sed actus supernaturalis potest fieri absque fine sibi debito: quod ipsum probatur: quia potest Deus imponere homini præceptum, ut nullum actum supernaturalem eliciat, quin eum dirigat in finem charitatis: quæ enim in hoc repugnantia? Sed tunc poterit homo elicere actum fidei supernaturalem, non eliciendo illum propter illum finem? Ergo. Jam autem violari illud præceptum non potest, quin re verâ ponatur actus supernaturalis absque fine charitatis: de tali enim actione procedit præceptum.

RESPONDET 1. Hurt. apud Oviedo, n. 28. Actum illum manere absque illa malitiæ mixtura: quia tota malitia resideret in omissione directionis, ex qua in actum dirigendum non refundetur.

CONTRA est. Quidquid sit de hac questione: An ille actus sit futurus malus: restat difficultas: Cur actus ille supernaturalis, non possit imperari ex directione, quæ non sit charitatis, quæ directio erit mala. Unde sic procedit Ratio. Vel potest tale præceptum, de quo Rip. poni à Deo, vel non potest? Si non potest, cur si potest, illud præceptum jam positum vel potest violari, vel non potest? Si non potest, cur jamque otiosum esset illud imperium. Si quidem ante omnem prohibitionem inviolabile esset. Si autem est violabile, vel est violabile per actum fidei naturalis, vel per actum fidei supernaturalis. Si primum: Ergo præceptum non violatur: quia illud procedebat de actu supernaturalis fidei. Si autem sit supernaturalis. Ergo ille potest imperari intentione malâ, quod intendebatur.

RESPONDERI potest 2. ex Oviedo: Malitia primario est in ipsa omissione dilectionis; cujus malitia, non potest derivari in ipsum actum fidei: quia ommissio directionis, non est causa neque effectus fidei. Ergo in illam non potest derivare suam malitiam: quia hæc derivatio non nisi ex influxu derivantis & derivati procedit.

CONTRA est. Tum quia transeat, quod ommissio directionis, in ratione omissionis spectata, non sit causa illius actus: est tamen causa, intentio alius finis, quam charitatis, quæ intentio, cur non potest imperare actum supernaturalem? etsi illum imperat; hoc ipso fit actus su-

pernaturalis malâ intentione. Tum quia, quamvis ommissio directionis non sit causa actus fidei, importare tamen potest voluntatem disobediendi, quæ voluntas disobediendi, non potest impleri, nisi positione actus supernaturalis, nec tamen directi, in finem charitatis. Tum, quia non datur, ulla ommissio pura libera, de quo aliâ. Si autem illa ommissio stat in exercitio actus voluntatis, cur illud exercitium non poterit esse imperativum actus supernaturalis?

RATIO 2. communis est, quia voluntas, quando existit cum omnibus requisitis proximè parata ad actum supernaturalem misericordiarum, potest affectu absoluto vanæ gloriæ velle homo existentiam illius. Nam intentio vanæ gloriæ, & actus misericordiarum, non respiciunt objecta contradictoria: & ex alia parte actus misericordiarum potest conducere ad objectum sive intentionem vanæ gloriæ; actus autem conducentis ad finem, & non continens objectum contradicens fini, expecti potest à voluntate ex intentione finis. Sed tunc fit actus bonus ex intentione mala: quia fit actus misericordiarum ex intentione vanæ gloriæ. Ergo.

RESPONDET 1. aliqui ap. Ripaldam: quod actus misericordiarum conducatur ad obtinendam gloriam, sed non est capax, ut fiat & producatur ex intentione vanæ gloriæ:

CONTRA est: Tum quia arbitrariè assumitur, quod talis actus non sit capax fieri talis intentione. Tum quia, quando ego volo facere actum bonum, v. g. & ex prior me illum velle facere hac intentione, nullaque alia; arbitrium esset dicere, illum non fieri hac intentione. Tum, quia concedo quidem aliquos actus non posse fieri intentione aliqua, v. g. volo detestari omnem vanam gloriam, & habere propterea vanam gloriam, quia hoc est contradictorium: scil. nihil velle gloriæ vanæ, & aliquid velle gloriæ vanæ. Sed tales termini in præsentem non inveniuntur. Imò etiam vanæ gloriæ detestatio, ex speciali motivo potest fieri, cum intentione vanæ gloriæ. Nam potest aliquis detestari vanam gloriam in materia bonorum temporalium, ut habeat vanam gloriam sanctitatis.

RESPONDETUR 2. Quod posita illâ intentione malâ, non detur influxus ullus illius in actionem bonam ex eo: quia Deus non exhibet suum concursum in actum supernaturalem imperatum intentione malâ. Sicut non exhibet suum concursum, ut habitus fidei concurrat ad objectum falsum.

CONTRA est, quia hoc asserere est arbitrium: neque enim de hoc vel per rationem, vel per Auctoritatem constat: de fidei habitu dispar est ratio: quia ille habitus est essentialiter & definitivè certissimorum, non esset autem habitus certissimorum, si circa objectum falsum procederet. Nulla autem pars definitiva actus supernaturalis, importat exclusionem imperii mali. Rursus, experitur homo

homomoveri se ex illa intentione mala, cur ergo Deus ex sua parte, subducet concursum suum tanquam causa prima supernaturalis? Cum aliunde nihil obstat. Deinde urget Ripalda: Inintelligibile est, voluntatem moveri efficaciam actus imperantis, ad actum supernaturalem imperatum, quin actus imperans, exerceat causalitatem in actum imperatum, cum illa causalitas stet in movendo & determinando. Ergo apparet, quod tunc exerceatur actus ex motione & causalitate actus imperantis: & sicut Deus confert concursum suum ad consecrationem hostie imperatam mala intentione, ita conferet & ad actum supernaturalem.

Tum quia, sit obligatio ponendi aliquem actum supernaturalem; in tali circumstantia Deus dat gratiam vi sui promissi, & si non daret, non essemus securi, Deum in opere salutis facere quantum est ex illo, & non denegare gratiam: cum tamen id importent locutiones PP. Porro in circumstantia talis obligationis, cur non poterit se jungere vana gloria, & tamen cum suppositione gratiae collata? Tum quia, ponamus aliquem esse in articulo obligationis resistendi gravissimae tentationi, idque sub mortalitate: jungatur tunc illi appetitus veniabilis vanae gloriae, per te non conferetur illi gratia supernaturalis. Ergo cadet: Quia sine gratia supernaturali gravissimae tentationi resisti non potest. Quapropter, in illo casu peccabitne mortaliter vel non? si non peccabit? Ergo erit tunc voluntarius consensus, gravissimae tentationi & ad resistendum graviter obliganti, sine ullo peccato? Si peccabit? Ergo peccabit, & tamen non potuit non peccare, siquidem non habuit vires non peccandi, non enim data est illi gratia supernaturalis, miscebatur enim vana gloria. Tum, quia in tali circumstantia vel non datur etiam gratia sufficiens? & obstat doctrina Theologicae in hac materia, vel tantum non dabitur efficax, & quaeritur cur non?

RESPONDETUR 3. Implicare, ut actus supernaturalis referatur in finem vanae gloriae, quia haec non habetur, nisi ratione actuum externorum.

CONTRA est. Nego, quod vana gloria, non possit intendi, ratione actuum internorum in causam, quo saltem miraculose noscantur. Rursus etiam actiones externae merentur gloriam apud homines, non nisi ex supposita connexion cum interioribus, & in materiis Christianae vitae, ex suppositione actuum supernaturalium. Ergo si actus exteriores possunt imperari à voluntate mala, poterunt imperari saltem indirecte, etiam supernaturales interni. Deinde nulla est in hoc repugnantia, ut sit Angelus vanae gloriae capax etiam habendae ab aliis: pone ergo illum velle hanc vanam gloriam, cur tunc non poterit imperare sibi actionem internam? quam solam manifestet alteri, modo suae locu-

tionis, non autem faciendo Actum externum. Quod autem dicitur, intervenire tunc duas volitiones, quandam bonam imperantem etiam actum internum bonum, & quandam malam, imperantem actum externum.

CONTRA est. Quia hoc ipsum arbitrarie dicitur. Rursus, cum eos actus, quos sigillatim possumus facere, possumus etiam uno actu complecti: & ita genus & differentia, quae alias noscuntur distincto actu, possunt à nobis attingi uno actu indivisibili; cur ergo etiam illas duas actiones, non posset unus actus complecti, ut ei respondeat tota illa actio interna supernaturalis? Tum, quia connoti potest homo, ut non nisi mala intentione ponat dolorem, confessionem &c. cur ergo affingeretur illi tunc alia intentio bona, quam ille in se non experitur?

3. RATIO est, quae utitur Oviedo cit. n. 5. Motiva actus imperantis & imperati sunt inter se distincta, distinctos efficientia actus: Ergo inter se non sunt impossibilia: sicut non sunt impossibiles duo actus in eadem voluntate, quorum unus respiciat pravam obiectum, à quo malitiam trahat, & alius obiectum honestum. Ergo idem dici poterit de imperio malo, & de actu imperato supernaturali bono.

PROBATUR 3. Conclusio Argumento negativo, scilicet quia id non implicat contradictionem.

DIFFICULTAS II.

Solvuntur Argumenta in oppositum.

OBJICITUR 1. Actus fidei non potest imperari à voluntate mala. Ergo nec actus supernaturalis v.g. amoris vel spei.

RESPONDETUR 1. Arriaga, disparitatem assignando: quia amor non pendet ab ullo pravo imperio: hinc bene poterit ex supererogatione impelli voluntas ad illum, à naturali actu, & consequenter etiam à malo. At actus fidei petit necessario determinativum, & cum in se sit valde perfectus & supernaturalis; exigit etiam proportionatum determinativum sibi & sui. Ergo supernaturale.

RESPONDETUR 2. Appetitus vanae gloriae ex actu fidei, potest in primis considerari secundum quod non importat etiam virtuale imperium intellectui, ut assentiat obiecto inveniendi, sic sumpta vana gloria, non potest esse influxiva ad positionem actus fidei: quia adhuc tunc responderet intellectus, ego non possum assentiri liberè: quia non sum liber: non etiam possum assentiri actu necessario: quia ego non assentior nisi rebus certis & evidentibus, quantum est ex me, mihi autem obiectum revelatum, non est evidens: ex alia parte non inclinor à voluntate imperante hoc mihi: & sicut, si appetitus vanae gloriae imperaret actum volandi homini; diceret potentia executiva, non possum:

quia non habeo requisita ad volandum, quæ executioni applicare possim; nec vana gloria, potest efficaciter imperare illum volatum; ita & in præfenti efficaciter non imperabit actum fidei, cum præcisè attendat ad solam excellentiam vanam, ad imperium non accedendo, quale alias requiritur. Quod si illa vana gloria, sit simul imperium virtuale imperans intellectui, ut etiam objecto inevidenti assentiatur, nihilominus præcisè, ex vi imperii talis, non prohibet actus fidei supernaturalis: quia per Patres requiritur voluntas credendi, sicut oportet ad salutem, & voluntas credendi, quæ est donum Dei, quibus & similibus phrasibus ostendunt, antecedere debere indispensabiliter, pro præfenti ordine, actum voluntatis supernaturalem. Hinc si ille non ponatur, non ponetur actus supernaturalis fidei. Secus fit in aliis materiis, quia PP. sentiunt ex vana gloria posse nos moveri ad bona opera, sine addito: bonorum autem operum nomine sine addito, veniunt operationes supernaturales, salvâ exceptione actus fidei, quam faciunt iidem PP. Quamvis autem supra dixerimus non intervenire duplicem voluntatem in positione actuum supernaturalium; id intelligendum est salvis exceptionibus: præcipuè cum etiam experientia ostendat, præter appetitum vanæ gloriæ, dari imperium credendi.

OBJICIT 2. Suarez. Motivum actus mali est valde imperfectum. Ergo non sufficit ad excitandam voluntatem pro actu bono & supernaturali in se perfectissimo.

RESPONDET Arriaga, hoc argumento falsitatem non probari, quod actus bonus naturalis, qui non est perfectissimus non possit imperari à malo.

Alio ex principio satisfit, quod tunc solum motivum imperfectius, non possit ponere actum perfectiorem longè, quando illud motivum, est necessariò requisitum, & aliunde non supplebile: ad actus autem supernaturales, non requiritur illud motivum antecedens vanæ gloriæ: & determinatio illius actus ad esse, potest haberi ex ipso motivo, ut ita dicam, intrinseco actui. Quamquam videmus etiam causas ignobiliorens æquivocas, concurrere ad nobiliorem in ratione entis effectum, & instrumentum ferreum, procudere annulos aureos.

OBJICIT 3. Repugnat sanctitati Dei ad actum supernaturalem ex hac intentione concurrere.

RESPONDETUR. Sicut sanctitas Dei non vetat, quod minus Deus, ut causa prima naturalis, ad ipsam pravam intentionem concurrat; ita nec vetabit, ut in ordine supernaturalis ad talem actum concurrat.

INSTABIS 1. Quamvis Deus habeat jus & dominium vitæ & mortis, possitque vitam auferre Petro, tamen non potest eam auferre, si id

ab eo petam malâ intentione. Ergo neque concurrere potest ad actum supernaturalem malâ intentione faciendum.

RESPONDETUR. Disparitatem esse, quia in priori casu Deus esset causa specialis & particularis ipsam illam occisionem per se ponendo, vel ejus medium per se applicando; in casu autem consequentis, Deus se haberet ut causa prima supernaturalis, non denegans suum concursum. Rursum, duo illic interveniunt actus: in prius intentio mala; ad hanc non concurrat Deus supernaturali concursu: secundò intervenit actus supernaturalis, ad quem concurrat quidem Deus tanquam Auctor supernaturalium; sed ille actus retinet in se totam bonitatem intrinsecam. Jam autem, si Deus ad instantiam illius odii occideret Petrum; & odium, & instantia, & occisio, secundum has circumstantias esset mala, Deusque cooperaretur malo: cooperando autem actui supernaturali, non cooperatur malo. Quod ulterius in hoc resolvitur, quia motivum intrinsecum illius occisionis, esset malum, nempe odium petentis: motivum autem intrinsecum actus amoris Dei, imperati à vana gloria, esset bonum, nempe bonitas Dei.

INSTABIS 2. Actum illum supernaturalem detestatur Deus, propter illud imperium voluntatis, licet non detestetur propter illummet ipsum: ad eum modum, quo actum externum non detestatur Deus propter illummet ipsum, sed propter malitiam internam.

RESPONDETUR, quod illa detestatio compatitur amorem illius actus in se. Unde detestabitur illum Deus in quantum dicit relationem ad vanam gloriam; non detestabitur autem in quantum est à principio supernaturali & ex motivo intrinseco bono: quod motivum in hoc actu, habet rationem principalis.

INSTABIS 3. Ex iis, quæ sibi opponit Ripalda cit. n. 2. Actus supernaturalis non potest fieri sine gratia per Christum, actus autem vitiosus non potest fieri auxilio gratiæ per Christum, quia Christus non est mortuus, ut operaremur vitiosè.

RESPONDETUR. Actum vitiosum extrinsecè, intrinsecè autem bonum, posse fieri auxilio gratiæ per Christum: quia illud auxilium non nisi actum illum supernaturalem causaret. Unde negatur illum actum in se esse malum, adeoque non esse talem, ut melius fuerit illo carere, sed sola illa intentio est mala. Addit Ripalda. Melius fuisset damnato non habuisse auxilium sufficiens quam habuisse, & reddidisse non operans, & tamen etiam illud, habet rationem doni. Sic & actus ille in se spectatus, habebit rationem doni, licet melius fuisset, non habuisse talem intentionem.

OBJICITUR 4. Non potest fieri id, quod ponit Conclusio, idque ex natura & conditione ipsiusmet virtutis: quia per August. Virtus est bona

bona qualitas mentis qua nemo male utitur. Quando autem fit actus virtutis supernaturalis sed malo fine, male tunc utimur virtute.

RESPONDETUR. Cum nonnisi extrinsecè ille actus sit futurus malus, & intrinsecè bonus; nec dum virtute quisquam male utetur. Unde admittimus duplex motivum, extrinsecum in ipsa scilicet vana gloria inclusum, & motivum intrinsecum formalis v. g. amorem, dicimusque: Si sit motivum intrinsecum bonum, hoc est motivum, sine quo impossibile est poni illum actum; & ipse actus, erit bonus.

INSTABIS I. Bonum est ex integra causa, malum verò ex quocunque defectu. Ergo ille actus erit simpliciter malus.

RESPONDETUR. Bonum esse ex integra causa quoad prædicata intrinseca actus, licet quoad extrinseca sit aliquis defectus. Neque valet si dicas, quod sit extrinseca actui prohibitio, tempus, & similia, & tamen hæc omnia vitiant actum. Ergo idem dicendum de illa mala intentione. Nam sunt quidem hæc extrinseca actui physice, sed non extrinseca moraliter, non enim est extrinsecum actui malo, fieri contra prohibitionem, quæ etiam prohibitio formalis malitiam. Actio autem virtuosa supernaturalis intrinsecè non est mala, quamvis sit dissonum imperium, quod illam imperat, quod imperium non formalisat illam intrinsecè.

INSTABIS 2. Actio quæ essentialiter pendet à mala intentione, non potest esse bona, ille autem actus supernaturalis essentialiter pendet à mala intentione.

RESPONDETUR. Majorem esse veram de actionibus, quæ insuper in se non dicunt motivum intrinsecum bonum. Ad Min. dici potest, quod per accidens sit illud imperium, & nonnisi actui reduplicativè accepto essentielle.

INSTABIS 3. Circumstantia finis est potissima in objecto. Ergo cum fine malo, non potest esse objectum bonum.

RESPONDETUR. Finem & motivum intrinsecum, esse circumstantiam potissimam in objecto, non autem finem extrinsecum. Amor autem v. g. Dei, habet aliud motivum intrinsecum, & non vanam gloriam.

OBJICITUR 5. à pari.

I. PARITAS est: Actus exterior imperatus est malus malitiâ imperantis mali. Ergo & actus ille supernaturalis, erit malus malitiâ imperantis. Ergo cum non possit esse malus actus supernaturalis, non poterit imperari ab actu malo.

RESPONDETUR. Cum non habeat actus exterior propriam suam bonitatem, debet denominari malus, vel bonus nonnisi ab interno imperante. Hinc si imperans sit malus, etiam derivabit malitiam in externum. Cum autem internus actus, habeat malitiam & bonitatem propriam, sicut & propriam libertatem; pote-

rit in conditionem boni vel mali per sua intrinseca transire.

2. PARITAS est. Actus bonus non potest imperare malum. Ergo nec malus bonum.

RESPONDETUR. Si actus bonus imperaret malum, esset bonus, ut supponitur: non esset autem, quia actus cuius objectum est malum, quod prosequitur voluntas; & ipse est malus: potest autem actus malus habere objectum bonum, esse tamen malus, eo quod non debito modo illud bonum appetatur. De actu autem habente simul motivum bonum & malum infra dicitur. Fufius de hac objectionem tractat Arriaga n. 23.

3. PARITAS est, ab effectu malo causa vocatur mala. Ergo & è contra à causa mala, denominabitur effectus simpliciter malus.

RESPONDET Arriaga, disparitatem esse: quia causare malum, est simpliciter malum, ponitq; illa causa malitiam, etiam in effectu, qui postea etiam denominat suam causam malam: jam autem causare bonum, non est quid malum: hinc illud bonum, non refundet malitiam.

QUÆSTIO III.

De Divisione in Actum indifferentem bonum vel malum essentialiter, aut accidentaliter.

Ordo inferius ponendorum titulorum sequetur ordinem jam factum.

DIFFICULTAS I.

An dentur Actus indifferentes.

Nomine actuum indifferentium per PP. antiquos veniunt opera, quæ nec sunt meritoria, nec demeritoria, adeoque naturalia. Et ita Hieron. epist. 19. ad August. cum numerasset aliqua opera naturalia; subdit: *Hoc nec bonum, nec malum est, si ve enim feceris, si ve non feceris; nec in iustitiam habebis, nec iustitiam.* In præsentia non est de hoc ulla quæstio. Sed procedit de hoc: An dentur in specie, & individuo indifferentes actus? Nomine autem in specie indifferentium actuum veniunt actus, qui versantur circa objectum secundum se, nec bonum, nec malum, ut hanc vocem explicat, Ripalda d. 69. n. 1. Nomine autem actus indifferentis in individuo, venit actus exercitus, qui neque sit bonus neque sit malus. Unde prior actus ad objectum attendit, posterior ad modum versandi, & actus in se spectati conditionem.

Non est dubium dari actus indifferentes in specie, estque communis Theologorum cum S. Th. 1. secundæ q. 18. a. 8.

RATIO. Tum, quia actus versantes circa objectum neque bona in se, neque mala in se, sunt actus indifferentes in specie, ita enim definiuntur. Sed dantur actus circa talia objecta: sic enim præscindere mystaces, neque est bonum in se

in se neque in se malum. Ergo: Tum quia, si non dantur objecta indifferentia in specie; nullum poterit fieri præceptum de novo, cum posset non fieri: hoc non potest dici, cum de factis talia præcepta essent. Seq. probatur, si enim esset illud præceptum de novo factum, vel faceret objectum illud bonum ex malo, vel malum ex bono, cum nullum jam esset indifferens, sed non potest fieri bonum ex malo ex se, nec malum ex bono ex se, idque ex vi præcepti. Ergo nullum esset præceptum de novo factum. Tum, quia ex una parte non implicat talis actus, ex alia parte etiam objecta talia inveniuntur. Ergo poterunt dari, & actus indifferentes in specie.

Tota Difficultas: An dentur actiones in individuo indifferentes. Negat illos communis sententia Thomistarum cum S. Th. cit. a. 9. & de malo q. 2. a. 5. quibus accessit Granado, Tann. Valent. Bellarm. Azor, omnes apud Oviedo tr. 4. contr. 7. n. 64. quam etiam sententiam docet Esparza hic q. 27. Oppositum sentiunt Scotistæ cum illis Vasq. Hurt. Oviedo cit. & Arriaga disp. 21. n. 42.

DICENDUM est. *Non dari actus indifferentes in individuo.*

PROBATUR I. Quia & essent indifferentes in individuo ut supponitur, & non essent: quia vel fierent illi actus ex deliberatione: vel non fierent: si non fierent ex deliberatione, non essent humani, adeoque neque actus, de quibus hic quæstio: quia hic quæritur de actibus humanis, in individuo tamen indifferentibus: si autem fierent ex deliberatione, proponeret ratio posse illos rationabiliter fieri, & tales actus sunt boni, si autem proponat ratio non posse illos rationabiliter fieri, jam essent mali.

RESPONDET Oviedo n. 80. Hominem eo ipso, quod rationalis est, debere sua opera metiri regulâ rationis, antequam ea exerceat, ex vi cuius mensuræ, distinguitur homo in modo operandi, à brutis; semel autem hac mensurâ factâ, licet illi exercere omnia, quæ positivè contra rationis regulam non invenerit, etiam si juxta illam positivè esse non deprehendat, sed tantum à ratione permittit.

CONTRA est. Tum, quia si homo regulâ rationis omnia opera sua metitur; Ergo & illa indifferentia in individuo, adeoque non erunt jam indifferentia in individuo: quia opera formalisata à regula bonæ actionis, sunt bona, facta autem secundum mensuram rationis opera, sunt opera formalisata à regula bonæ actionis. Tum quia, quando dicit, illa opera non esse juxta rationem positivè, sed solum permittivè, quæro vel judicat ratio posse adhiberi actiones permittas à ratione, vel non judicat: si non judicat, ergo sunt mala: si judicat, ergo sunt bona: ita ut ratio permitti, sit non nisi materialis, formalisetur autem à regula rectè operandi, nempe ratione dictante, hæc adhiberi posse, licet

sufficiat, non ita clarum, ad hoc, prædictum iudicium. Tum, quia datur aliquis actus bonus idèò, quia regulatur dictamine rationis. Ergo etiam actus, quem tu appellas indifferentem in individuo, & permittum à dictamine rationis, erit bonus: quia utrobique idem formale.

Ad discutiendam vim hujus rationis, posset quæri: An motus primi debeant dici boni moraliter? Si dicas, nihil esse bonum moraliter, nisi liberum, non erunt illi actus boni moraliter: quia non sunt liberi. Si autem concedas, etiam actus necessarios esse bonos moraliter, per actus bonos moraliter intelligendo actus humanos, sic actus illi non erunt boni moraliter: quia actus humanus, est actus secundum deliberationem, illi autem actus, sunt indeliberati; De quibus ipsis adhuc restat quærere: An sint indifferentes in individuo? Quod non sint: Ratio: Quia dantur motus primò primi etiam supernaturalis, vocanturq; Gratia, quæ est in nobis sine nobis; quomodo autem supernaturalia, non sunt bona? Sed hæc ratio non convincit. Quia si darentur actus in individuo indifferentes naturales; possent per nos dari etiam supernaturales, totaque illorum bonitas esset in ratione Entis, non in ratione Moris: Ita & in præsentia contingeret. Rursus ideo illi actus possent dici non indifferentes in individuo: quia non vetat ratio illos haberi; cum sciat ab illis inchoari debere deliberationem. Sed ad hæc omnia salvanda sufficeret illos esse indifferentes: remota enim non nisi ratio circa illos versatur, utpote tanquam circa indeliberatos: habereq; se ad illos illud dictamen sicut dictamen de malitia operationis. Quod si hic & nunc non relinquitur, malitiam non adfert.

Neque valet si dicas illos motus, si sequatur bona operatio fore bonos: si mala; malos: Nam non est ratio cur reddantur boni vel mali cum jam sint transacti. Deinde si sunt mali casus sequentis malæ operationis; Ergo, Deus illos injicere non potest: Et tamen prima cogitatio habet determinationem à Deo, vires bonæ fortunæ supplente.

Indecisum hoc relinquo. Transito autem: An actus primò primi sint indifferentes. Neg. Conseq. Disparitas est: quia in actibus indeliberatis non habetur forma, quæ illos constituat in ratione boni vel mali: neque dictat positivè ratio, posse illos poni vel non poni: jam autem in omni actu deliberato, dictat ratio, illum posse poni vel non poni, consequenter habetur, quod illum actum deiciat à ratione indifferentis.

PROBATUR 2. Tum, quia actus aliquis A indifferens secundum speciem, factus intentione bona supernaturali, habet meritum. Ergo etiam si fiat intentione hac, quia licitum est sibi illum ponere, erit etiam actus bonus, & oppositus illi malus: nullus autem actus indifferens

per te est, qui licet poni non possit. Tum quia, qui exercet libertatem suam, modo sibi licito, bene facit; aliis si male ageret, non faceret modo sibi licito. Sed qui ponit actionem indifferentem in individuo, ut tu dicis, facit modo sibi licito; Ergo facit illam bene. Ergo & ipsa est determinata jam ad bonum. Tum quia, quando opera ceteroqui indifferentia intenduntur ex bono aliquo fine, & ratione ejus evadunt materia præcepti, si fiant illa opera erunt bona. Ergo etiam si fine hoc fiant, quia illa ponere licet, & quia dicitur ratio talia posse usurpari, bona erunt: quia operari secundum dictamen, est ratio generica boni. Et si opus ceteroqui malum modo putetur esse bonum, evadit ex subjecto bonum; multo magis actio illa indifferens erit bona, si putetur secundum dictamen rectæ rationis, posse illam poni.

PROBATUR 3. Non sunt multiplicanda entia sine necessitate. Ergo nec ponendi actus, præter bonos & malos, indifferentes in individuo, cum illorum ponendorum, non sit necessitas.

CONFIRMATUR. Verba otiosa sunt mala per Evang. Ergo & opera prædicta si darentur, essent mala, adeoque non indifferentia in individuo. Conf. probatur. Quia eadem est ratio utriusque.

RESPONDETUR 1. cum Chrysost. Theophylacto, Maldon. Vasquez etiam citato cap. ult. & post illos Arriaga cit. n. 43. nomine verbi otiosi intelligi verbum nocivum, detractivum, mendax, calumniosum, hinc non immerito de illo redditorum homines rationem.

Colligit hoc Arriaga ex ipso Evangelio. Nam cum Christus dixisset, Matth. 12. *progenies viperarum quomodo potestis bona loqui, cum sitis mali?* Subjungit de reddenda ratione de omni verbo otioso, quod ad propositum non fuisset: nam ad significandum quod homo sit fraudulentus, lires, & odia fovens, parum refert, quod interdum inutilia sibi & aliis proferat.

CONTRA est, quia Hier. Basil. Greg. Bern. facientibus etiam oppositis, definiunt verbum otiosum, quod sine loquentis & audientis utilitate profertur, cui auctoritati accedit communis sensus & suppositio istius vocis jam recepta. Argumentum autem Christi videtur esse à minori ad majus, si verba otiosa judicanda sunt, multo magis quæ indicant prævum animum internum.

RESPONDET 2. Oviedo n. 79. Quod scilicet verbum otiosum sit, quod nec ob commoditatem aliquam naturæ, nec ob honestam causam producit. Adducitque Joan. Sanchez quod dicere, sole v. g. fervente, dies calidus est, non sit verbum otiosum, additque ex eodem, quod rarissime proferatur verbum otiosum, quod peccatum sit, præcipue in hominibus prudentibus: cum ferè semper enuntietur ob aliquam

naturæ commoditatem, ad eam v. g. sublevandam, complacendum amicis, ostendendam dexteritatem ingenii, ad vitandum silentii molestiam, non ob prævum finem, ne agreitis quis judicetur non confabulans &c. Verbum ergo erit otiosum dictum ob meram garrulitatem. Quod ipsum resolvit Arriaga in hoc principium: quia homo qui rationalis est, tenetur operari ob aliquem finem bonum, saltem physicè, si non moraliter, quod non servatur in verbo otioso.

CONTRA est. Quia verbum erit otiosum, adeoque malum, si homo non operetur ob aliquem finem ceteroqui bonum; Ergo & factum indifferens in individuo, erit etiam malum, si non sit ob aliquem finem ceteroqui bonum, vel si sit ob illum finem erit bonum. Ergo nullum datur indifferens in individuo.

OBJICIT 1. Oviedo cum Vasquez. Dantur actus ex sua specie indifferentes. Ergo dantur & in individuo indifferentes: quia hi cum nullam ex objecto malitiam habeant, & nullum aliud caput est, ex quo illam trahant, debent esse in individuo indifferentes.

RESPONDETUR. Dari fundamentum quare aliqui actus sint in specie indifferentes: Nempe quia sunt circa objecta, quæ possunt bona vel mala actione exerceri; nullum autem est fundamentum salvans actiones indifferentes in individuo. Caput autem unde sumunt bonitatem vel malitiam, est, quod fiant, vel non fiant modo rationali, quæ formalitas est intrinseca actibus humanis. Unde illa bonitas, vel malitia, non peteretur ex objecto, sed ex formalitate transcendentali modi agendi inclusibilis in omni actione humana; ita ut non sola omissio operandi humano modo sit mala, sed etiam ipsa operatio sine tali modo, sit mala; quia tunc tantum omissio alicujus, est mala, & non operatio, quando non est defectus prædicati intrinseci & transcendentalis in actu ad illum reddendum bonum: fieri autem humano modo, est tale prædicatum.

Aliaphrasi dicta Consequentia probatur, quia scilicet cum non possit dari species in individuo, si dantur actiones in specie indifferentes, debent dari & in individuo indifferentes. Sed hoc non convincit: nam potest dari species per Thomistas sine individuis. Deinde hoc sensu dantur actus in specie indifferentes, quia sunt versantes circa objectum, in se nec bonum nec malum. Sed non eo sensu indifferentes, quasi datur collectio aliqua actuum individuatorum, neque bonorum, neque malorum.

Neque valet si dicas, per nos concedi non nisi actus in genere indifferentes, non autem in specie: quia species desumuntur ab objectis; cumque hic indifferentiam ostendamus ex objecto, sit, ut ostendamus indifferentiam in specie.

OBJICIT 2. Arriaga. Non debemus voluntati ullam obligationem imponere sine ullo fundamentum.

P.
MLOD
WSKi
A. e. Z.
VI

damento. Ergo pro sua libertate poterit etiam actus in individuo indifferentes ponere.

RESPONDETUR. Fundamentum esse hoc, quia non est liberum voluntati, ut sine culpa, humano modo non operetur, quo modo si operetur, bona erit actio, adeoque nulla indifferens.

OBJICIT 3. Idem. Fricare caput ob naturam commoditatem, neque est bonus actus: quia ut alii urgent, non fit ex motivo virtutis: nec est laude dignus: nec est materia voti: non etiam est actus malus, quia alias caderet sub absolutionem.

RESPONSUM in Ethicis fricationem capitis factam ob naturam commoditatem, esse bonam: quia conformem dictamini rationis, dictantis faciendum aliquid, ob naturam commoditatem. Consequenter esse etiam hoc laudabile; quamvis id usus non ferat: eo quod laudanda censuerunt homines debere esse singularia. Suar. Lib. 2. de voto c. 4. n. 5. censet actum ex sua specie indifferentem posse esse materiam voti, modo ei adjungatur bona intentio.

OBJICITUR 4. Actus fricandi caput sine fine praedicto, nulli opponitur virtuti; Ergo non est malus.

RESPONDETUR. Esse illic oppositionem ad dictamen rationis, quidquid sit, an detur specialis virtus, ad talia dictamina attendens.

OBJICITUR 5. Multi actus exercentur ex opinione probabili, sed hi sunt indifferentes in individuo.

RESPONDETUR. Negando Minorem, quia rationabile est sequi opinionem probabilem.

Quid sentiendum de Actibus supernaturalibus?

RESTAT decidendum, an dentur actus indifferentes in specie & individuo supernaturales tamen? Suar. dicit 1. 2. Tr. 3. d. 9. s. 2. hanc questionem se primum movisse; sed Ripalda disp. 64. dicit, se illam exposuisse discipulis 1624. cum tamen suum illum tomum ediderit Suar. 1628. Quidquid sit de historia, negat cit. Suarez, posse dari actus supernaturales in specie indifferentes cum Turriano & Salaz; licet hic loquatur cum aliqua distinctione. Affirmat Ripalda cit. & Oviedo n. 46. cum Arriaga n. 27.

Ad decidendam Difficultatem

NOTO 1. Non implicare actus supernaturales in specie indifferentes. Ratio: Tum, quia ex una parte, ut suppono ex materia de supernaturalitate, Actus supernaturalis non requirit objectum supernaturale: quo posito: si dantur objecta actus naturalis, quae nec sunt bona vel mala; poterit dari actus supernaturalis circa illa versans, adeoque indifferens quoad speciem. Unde est argumentum à pari: Potest esse actus naturalis indifferens quoad speciem; Ergo & actus supernaturalis poterit esse talis. Tum, quia hoc, quod est praescindere mystices ob re-

verentiam sumendi caecis, potest esse actus supernaturalis, & tamen versans circa objectum de se nec malum nec bonum. Tum, quia immerito nos patres spirituales ad minutias operum Deo offerendas instigarent, si illae ut plurimum indifferentes ex objecto, non possunt exerceri actione supernaturali.

NOTO 2. Non dari tillos actus supernaturales indifferentes in individuo. Tum, quia non dantur naturales ejusmodi; Ergo nec dantur supernaturales. Tum, quia Patres, quando loquuntur de actionibus supernaturalibus, loquuntur semper de iis tanquam de bonis. Tum, quia congruit, ut ea, quae optimus artifex Deus tanquam causa specialis facit, sint bona, ostendantque artificem.

NOTO 3. In alio rerum ordine, supposito, quod possint fieri actiones humanae, & tamen in individuo indifferentes, posset dari actio supernaturalis in individuo indifferens. Ratio, tum quia ex una parte dari posset actio naturalis in individuo indifferens: ex alia parte non esset ratio, cur non etiam posset fieri supernaturalis. Tum quia, quod Deus non possit esse causa supernaturalis peccati; verat ejus Sanctitas: quia non potest esse causa specialis mali: sed quare non potest esse causa specialis, rei indifferentis? Tum, quia nec ex ratione generica, ut sic supernaturalitatis habetur, ut sit aliquid bonum moraliter; dantur enim de facto supernaturalia, quae tamen non habent ullam honestatem moralem: qualis est actio conservativa quantitatis, sine omni subiecto. Nec etiam id habetur ex ratione specifica; quod enim hujus fundamentum? Ergo non implicabit actio supernaturalis in alio rerum ordine indifferens in individuo, si ceteroqui talis actus non repugnet in ordine naturali.

DIFFICULTAS II.

De Bonitate vel Malitia Actuum ex Circumstantiis.

PRÆMITTO 1. Frequenter meminisse Aristotelem *Circumstantiarum*, illas, appellat singula in quibus est actus. Quenam autem sint ista singula, sic explicat 3. Eth. c. 1. *Considerandum igitur est, quid & quis, & circa quid, aut in quo agat. Interdum etiam quo instrumento, & cujus causa, ut scilicet; & quomodo, ut sensim an vehementer: haec enim omnia, nisi insanus sit, nemo ignorat.* Infra autem subdit: *Cum in omnibus igitur his, in quibus est actio, ignorantia contingat; sit, ut qui aliquid ex his ignoraverit, invitus egisse dicatur.* In hoc textu duo videntur esse Contradictoria: Nam affirmat Aristoteles, has etiam circumstantias neminem ignorare nisi insanum, ponit postea in his omnibus ignorantiam contingere. Priori parti soli insitit Vasq. 1. 2. d. 30. n. 12. ex quo infert, Aristotelem non eo sensu accepisse circumstantias, quo Theologi; quia Theologi accipiunt illas

illas pro accidentibus actionis. Arist. autem non accepit. Quod probat Vasquez. Quia per circumstantiam Quis intelligunt Theologi non substantiam personæ, sed qualitatem, dignitatem, &c. Arist. autem intellexit substantiam personæ. Quia hæc sola non potest nisi ab infano ignorari: Cum tamen multi dignitatem suam & qualitatem ignorent. Idem probat de Circumstantia Qui d: Nam nomine huius apud Theologos venit solum prædicatum accidentis objecti, v.g. magnitudo, intensio &c. & tamen Arist. intellexit substantiam objecti: Nam in exemplum ponit prodictionem Mysteriorum Ceteris, secreti autem revelatio spectat ad substantiam actionis. Sicque de reliquis discurrit Vasq. Secundæ autem parti adhæsit cum communi post Suar. Arriaga d. 13. n. 3. interq; Arist. intellexisse circumstantias, quales cognoscunt Theologi: quia nomine Circumstantiæ Quis intellexit Aristot. id, quod aliquis ignorare non potest, ut ostendunt illa verba allata: Nemo autem substantiam suæ personæ ignorat, nec ignorat se esse lapidem, cum sciat se esse hominem. Posuit tamen Aristot. etiam Circumstantias, ex quibus in ipsis agentibus potest variari actio, sed non ex substantia personæ variatur, sed ex accidentali illius perfectione; Ergo hanc intellexit. Exemplum de revelatis mysteriis Ceteris non convincit: Quia ratio secreti potest esse accidentalis interdum circumstantia: ut cum scitur hoc vel illud aliquem dixisse, & nescitur, voluisse, hoc esse secretum. Circumstantia etiam filicidii potest esse accidentalis homicidio. Conciliat hunc utrumq; locum Arriaga, quod scilicet omnes simul circumstantiæ non possint esse ignotæ, licet possint esse ignotæ non nisi aliqua.

PRÆMITTO 2. *Quenam sit divisio Circumstantiarum.* Aliæ sunt circumstantiæ Physicæ, aliæ Morales. Et ita circumstantia est Physica manens occidisse, quæ non est moralis: parum enim refert, nisi fortè ex aliquo accidenti, ut si homicidia, magis sub crepusculum inhibean- tur. Cum hoc tamen stat, ut sint aliqua accidentia physica, quæ respectu actus physici sint accidentia, respectu autem actus moralis sint essentialia. Sic v.g. libertas actui physico est circumstantia accidentalis, actui autem moralis essentialis. Rursus Circumstantiæ morales dividuntur in Circumstantias tenentes se ex parte objecti, & ex parte actus, tenentes se ex parte actus sunt illæ. Quis, Quid, Ubi, Quibus Auxiliis, Cur, Quomodo, Quando. Denique in Circumstantias mutantes speciem & aggravantes. His præmissis, sit

Punctum Difficultatis 1.

an dentur Circumstantiæ Actus moralis. Et quomodo neccantur cum Actu?

AN dentur Circumstantiæ actus, divisi sunt Auctores. Nam aliqui dicunt dari quidem

circumstantias actuum physicè spectatorum, sed nullas actuum moralium: eò quòd circumstantiæ actus moralis, sint verè specificativæ illius, & essentielles actui: Citatur pro hac sententia Alensis, Durand. Navarr. Alii concedunt circumstantias actui externo, non tamen interno, talis fuit Gabr. Occ. & innuit Durand. Differunt hæc duæ sententiæ inter se, quòd prior actui ut sic, modò physicè spectetur; tribuat circumstantias; adeoq; tam actui interno quàm externo. Posterior autem loquitur de solo externo actu, qui independentè ab interno, non habet proximè bonitatem vel malitiam, habet tamen fundamentaliter & remotè. Ad eum modum, quo unus paries albus, non est nisi fundamentaliter similis, licet non proximè & formaliter. Sed contra.

DICENDUM est. *Dari Circumstantias actuum humanorum moraliter spectatorum, easq; tam specificantes, quàm aggravantes.* Circumstantiæ aggravantes sunt verè circumstantiæ & per modum accidentium se habentes: Circumstantiæ autem specificantes, non sunt verè circumstantiæ & accidentia, quia tamen adveniunt actui jam in se cæteroqui specificato, vocantur circumstantiæ: ut eum sacrilegium advenit furto. Vel certè vocantur ex eo circumstantiæ: quia sunt accidentia actus humani secundum se spectati: sicut accidit animali rationalitas: Neque enim animal vi essentia suæ, est rationale.

PROBARI solet conclusio. Quoad hanc partem quòd dentur circumstantiæ mutantes speciem: quia usui corporum propter delectationem, accidentale est, quod sit aliena, vel non aliena; & tamen usus alienæ, est distinctus ab usu non alienæ. Sed

RESPONDERI potest. Hoc ipsum fuisse probandum, diceret enim aliquis actum cum aliena, ab actu non cum aliena, differre intra eandem speciem, sicut furtum majus & minus.

Quod autem dentur circumstantiæ aggravantes. Rationem communem dat Ov. T. 4. cont. 2. n. 23. Quia dantur circumstantiæ, quæ ad rationem actus moralis accidentaliter pertinent, eò quòd nec primò speciem constituent, neque novam malitiam specie distinctam adferant.

RESPONDERI etiam huic rationi posset, quòd illæ circumstantiæ non accidentales sint, sed specificantes actum moralem. *Hinc aliter*

PROBATUR 2. Conclusio Auctoritate S. Th. & tecepta doctrinâ jam in Scholis.

PROBATUR 3. ratione. Specie ea distinguuntur, quæ notabiliter distinguuntur, sed dantur aliquæ circumstantiæ notabiliter distinguentes, aliæ non notabiliter distinguentes; Ergo dantur circumstantiæ mutantes speciem, & aggravantes. Min. probatur: circumstantias aliquas facere notabiliter differre, est facere, ut

P.
MLOD
WSKi
A.e. Z:
VI

re, ut in actione vel objecto reperiatur aliquid tale, quod idem, vel illi aliquid æquivalens, non reperiatur in alia actione, vel objecto: Contra autem, aliquas circumstantias non facere notabiliter differre, sed solum aggravare; est non adferre actioni vel objecto aliquid tale, quod idem vel æquivalens non reperiatur in alio, sicut dictum est in Animalisticis. Sed dantur tales circumstantiæ. Quod ipsum probatur. Quia in simplici fornicatione est usus corporum, non secundum educationem prolis, nam in adulterio est etiam idem: quia tamen adulterium adfert circumstantiam usus non suæ, quam non habet fornicatio; fit, ut usus non suæ, sit circumstantia specificans. Jam autem quod sit uxor Pauli vel Andreæ, id non addit malitiam, sicut Paulus & Andreas inter se non distinguuntur specie. Et quamvis distinguuntur specie; ad considerationem moralem non adferrent prædicatum speciale. Sicut bestialitas non distinguitur specie, cum quocunque animali fiat. Jam autem si ve fureris decem, si ve viginti; erit circumstantia aggravans: quia licet hæc physice differant, in consideratione tamen morali nullum speciale prædicatum adferunt. Reliqua petantur ex regulis de discernendis his circumstantiis.

OBJICITUR 1. ex S. Th. 1.2. q. 18. a. 6. in corpore. Sed illo loco hoc tantum dicit S. Thomas, quod accidens respectu cuius est accidens, dare speciem non possit, secus respectu cuius non est accidens. Et ita iniustitia respectu intemperantiæ est accidens, secus respectu adulterii.

OBJICITUR 2. Quod est per modum objecti voluntatis, estque volitum, non est circumstantia respectu illius actus; sed quidquid augeret bonitatem vel malitiam debet esse per modum objecti voluntatis. Ergo

RESPONDETUR. Id quod respectu uno, potest se habere tanquam circumstantia accidentaliter, potest etiam proponi tanquam circumstantia, adeoque & appeti, consequenter non erit motivum voliti, sed circumstantia motivi.

OBJICITUR 3. Nulla est regula discernendi, quod aliquæ circumstantiæ sint mutantæ speciem & aliæ aggravantes.

RESPONDETUR. Negando assumptum. Porro.

1. REGULA discernendi circumstantias specificantes ab aggravantibus traditur à S. Th. 1.2. q. 18. n. 11. in corpore. Quod scilicet circumstantia aggravans præsupponat jam malitiam, circumstantia autem dans speciem, non præsupponit illam malitiam sed adfert: Hoc ut defendatur; Tenendum est. Intemperantiam v.g. posse esse circumstantiam aggravantem, interdum circumstantiam mutantem speciem. Erit circumstantia dans speciem, si non præsupponat aliam malitiam ante se: Et ita, quia comedere multum, quamvis præsupponat come-

dere parum, quia illud comedere parum, non est malum sed bonum; fit, ut comedere multum sit circumstantia mutans speciem: non enim præsupponit malitiam ante se: Quia autem posito quod comedere 5. sit multum, evenire potest, ut quis comedat octo; Sed quia illa comestio 8. præsupponit ante se malitiam comestionis 5. fit, ut illa circumstantia comestionis, ut 8. sit nonnisi aggravans. Unde etiam malitia v.g. furti mortalis, cum non præsupponat ante se malitiam ejusdem rationis, hoc est malitiam mortalem; fit, ut acceptio multum det speciem. Sed supposito quod acciperis 10. quod est mortale, si accipias 20. erit circumstantia nonnisi aggravans: quia 20. acceptio præsupponit mortalem malitiam in acceptione 10. inclusam. Malitia etiam sacrilegii non præsupponit ante se irreverentiam rei sacræ, licet præsupponat acceptionem alieni: Unde fit, ut sit circumstantia mutans speciem.

2. REGULA quam ponit cit. Oviedo n. 25. Quæ regula in hoc tandem ultimo resolvitur, quod scilicet ea sint circumstantiæ mutantæ speciem, quæ dicunt diversam habitudinem oppositionis ad diversum principium, & ita usus non suæ in adulterio opponitur huic principio: non licet uti alieno, fitque; ut illa circumstantia sit mutantæ speciem. Quia autem eidem principio opponitur accipere mortaliter 10. & accipere mortaliter 20. fit, ut hæ circumstantiæ sint aggravantes.

3. REGULA est. Quam tradit Arriaga: Tunc à circumstantia extrahitur actus ad novam speciem, quando circumstantia est contra distinctam virtutem, ab ea, contra quam est substantia actionis: & ita circumstantia acceptionis rei sacræ, est circumstantia mutans speciem: quia extrahit actionem, ut cum deberet esse contra solam iustitiam, opponatur etiam religioni. Hæc regula indiget hac modificatione: quod scilicet hæc species debeat accipi quoad specificationem non subalternam, sed atomam: quia unus idemque actus peccaminosus est contra obedientiam & reverentiam Dei.

DICENDUM est 2. Actum internum bonum ratione objecti & circumstantiarum non posse transire in malum, nulla variatione posita, & e converso.

PROBATUR 1. Conclusio. Impossibile est transire à contradictorio ad contradictorium sine sufficienti mutatione, ut alibi probatum. Sed hic nulla esset mutatio; Ergo nec transitus à bono in malum.

PROBAT 2. Oviedo. Ut actus sit bonus, debet respicere honestatem objecti, adde & circumstantiæ, sed actus malus ex objecto, aut circumstantia afficiente objectum, non potest respicere honestatem propter ipsam. Ergo actus internus malus non potest transire in bonum v.g. nulla variatione posita.

PROBATUR 3. Quia si actus malus transiret in bonum, vel retineret suam malitiam, vel non

non retineret? si non retineret, ergo non ille esset, sed alius, si retineret; Ergo bonus non esset: quia bonum est ex integra causa. Mutatis tamen circumstantiis potest actus bonus moraliter esse, non moraliter bonus; Ut si fiat necessarium cum ante fieret liberè. Imò potest fieri malus moraliter accedente aliqua circumstantia: Sic eadem comestio ob sanitatem est bona, titulo disobediendi mala.

Ex occasione hætenus dictorum, inquiri solet: An quando non præsupponendo malitiam ejusdem rationis, & interdum nullam, sed illam adferendo, constituitur aliqua actio in ratione malæ, an inquam illud constitutivum in ratione malæ, sit adhuc verè circumstantia? Affirmat Arr. cit. n. 17. Negat Vasq.

Sed possent conciliari dicendo, quòd circumstantia illa si comparetur ad ipsum actum, qualis tunc absolute evadit, non sit circumstantia verè: licet sit verè circumstantia, si comparetur ad moralitatem antecedentem. Prioris partis ratio est, quia circumstantia verè non est de essentia actionis, illaque ablata, debet posse permanere, vel saltem intelligi, eodem modo quoad substantiam, se habere, illa actio: hic enim est conceptus verè circumstantiæ. Jam autem circumstantia, primò extrahens ad rationem malæ actionis, est de essentia illius actionis, illaque ablata, non intelligeretur esse mala. Ergo non est verè circumstantia.

1. Partis Ratio est. Quia si cogitet præcisè aliquis de hoc capite, quòd comedere carnes, profic illius sanitati, nihilque cogitet de die Veneris, hic actus habet suam moralitatem, desumptam ex honestate satisfaciendi sanitati, accedat advertentia, quòd dies ille sit dies Veneris, velit tamen comedere, hæc formalitas comparata ad priorem est verè circumstantia: Ratio, quia est verè accidens illius, habetque se ita sicut rationale ad animal, vel dulce ad album. Unde consequenter dici potest illam moralitatem posse manere, & advenire illi hanc alteram. Ratio, quia nulla est impossibilitas inter has duas moralitates, quin secum stare possint, quid enim repugnat talem actum fieri, est quidem hoc commodum sanitati, sed malum animæ, comedam tamen. Illaque moralitas comestionis propter sanitatem fuit bona in individuo & non indifferens, ut volunt aliqui.

Est quidem verum duplicem indifferentiam posse in illa comestione spectari; Prima est indifferentia, quòd possit motivo malo vitiari, hæc indifferentia fuit in illa comestione, tolliturque tunc. Alia indifferentia cogitari potest, quòd illa actio non fuerit facta secundum regulam bonæ vel malæ operationis, hæc autem indifferentia actuum in individuo jam est supra negata, sed fuit determinatio ad rationem bonæ actionis, quæ etiam tunc manet.

Est verum, quando unum elementum convertitur in aliud, non manere jam tunc elementum: quia non manet forma elementi: Sed in præsentia manet adhuc forma prioris moralitatis, nempe satisfaciendi sanitati, manens vel in se, vel in simili sibi actu.

Punctum Difficultatis 2.

Utrum Circumstantiæ, ut formalesent actum, debeant esse intentæ?

Alii eundem titulum sic proponunt: An ad bonitatem formalem actus requiratur tendentia in objectivam honestatem, propter illammet ipsam. Utraque quæstio est sibi affinis. Non debere intendi docet Sal. Montef. Lorca, Cornejo Hurt. Oppositum Vasq. Suar. Occ. Cont. 3. n. 25. Arriaga d. 15. n. 37. Tann. d. 3. q. 2. dub. 3. Utraque pars convenit in hoc, quòd illæ circumstantiæ debeant esse præcognitæ, idque ob rationes, quæ dictæ in materia de Ignorantia.

DICENDUM est 1. *Ut actus sit bonus circumstantia ex parte objecti se tenentes debent esse formaliter & directo volite.* Est difficilis ratio conclusionis inventu. Pensandæ erunt variorum Probationes.

RATIO 1. ex Arriaga d. 17. n. 31. Quia si illæ circumstantiæ directè non amarentur, nec amarentur indirectè, & tamen concedi debet saltem indirectè illas amari, quomodo enim spectarent ad voluntatem? seq. prob. quia cum independenter ab ea circumstantia supponatur bonitas in objecto, ratione cujus illud amatur, non possumus dicere, actum illum esse virtutalem ejus circumstantiæ amorem, nisi habeat aliquid de novo, ratione cujus in eam feratur.

RESPONDERI potest. Haberi illic aliquid de novo virtualiter ad actum: quod virtuale in hoc stabit, quòd scilicet ametur directè objecti honestas, quamvis advertatur ita circumstantionata, intervenitque tunc voluntarium indirectum.

RATIO 2. Quia plus requiritur ad bonitatem, quam ad malitiam; Ergo, si sufficit ad malitiam indirectum voluntarium, requiretur directum ad bonitatem.

RESPONDERI potest. Illud plùs quod debet reperiri in actu bono, non esse determinatum: Unde quodcumque plus ostenditur satisfiet Axiomati, si fortè sit Axioma: nam de hoc dubitat Arr. citatus. Porro plus requisitum ad bonum in hoc stare poterit, quòd ad reddendum actum malum sufficiat vel una circumstantia mala, ad actum autem bonum non sufficit, sed debet esse bonum ex omni circumstantia. Rursus, omne bonum debet esse contractivum entis, debet adferre aliquid, quod in ente secundum se spectato non sit: quia autem malum non contrahit ens, & si contrahit, contra-

hit per defectum, adeoque nihil adferendo; fit ut plus requiratur ad bonum, quam ad malum.

RATIO 3. est Oviedi n. 42. Qui tribueret eleemosynam propter levandum miseriam pauperis, etiam si praevideret ratione eleemosynae acceptae à paupere, alia bona opera esse ab illo praestanda, malae vitanda, dum voluntas nullo modo curaret de bonis secuturis, actum meliorem moraliter non eliceret: quia objecta non tribuunt bonitatem actibus per imputationem, sicut tribuunt malitiam, sed per tendentiam positivam in ipsam honestatem.

RESPONDERI potest. Hoc ipsum negari, tribui honestatem per ipsam non nisi tendentiam in bonum. Adhuc autem hae circumstantiae distinguuntur à circumstantiis tenentibus se à parte operantis, ipsa sui conditione, licet convenirent in modo suae attingibilitatis, casu quo sufficeret utrasque indirecte attingere.

RATIO 4. est ab auctoritate Aristotelis 2. Eth. c. 4. quam proponit cit. Tann. ex variis versionibus.

RESPONDERI potest. Feliciani translationem dicere hoc solum, quod res non tantum bona & iusta fieri debeat, sed & bene & iuste: sed inde non probatur solum indirectum voluntarium, non sufficere ad derivandam honestatem.

Versio quā utitur S. Th. in Eth. hoc habet, quod ad participandam honestatem sufficiat, si qui agit, aliquo modo affectus agat: sed hoc verificaretur, etiam si ponatur indirectum voluntarium honesti. Argi opus vult ut bonum quis sciens & eligens faciat: sed cur non sufficiat indirecte velle?

Difficilior est versio Perionii, quia ille dicit, quod debeat esse eligens propter ipsa. Sed concedi potest, illum quidem sic vertisse, Græcum tamen textum id non deposcere, tantum enim dicit, quod debeat esse eligens: stat autem electio, quamvis sit circa aliquid, non nisi indirecte versans. Fortè etiam Perionius ly propter ipsa accipit prout significat, quod eligens non debeat cogi ab alio, & non accipit ly propter ipsa opponendo illud ad volitum indirecte.

RATIO 5. Tanneri. Commune hoc est habitibus intellectualibus, ut actus ab illis elicit, non ferantur in suum materiale, nisi sub propria ratione motivā; Ergo idem dicendum de virtutibus, propria autem ratio earundem est ipsamet propria cujuscunque virtutis honestas.

RESPONDERI potest, argumentum probare, etiam malitiam objecti, debere semper intendi directe. Deinde sicut non semper objectum directe attingitur, & tamen salvatur formalitas cognitionis; Ergo etiam salvā ratione bonitatis poterit bonitas indirecte intendi. Denique disparitas dari potest, quia nisi objectum materiale attingat intellectus sub sibi propria ratione, non erit ullum specificativum actuum, & distinctivum eorundem: & ita si sub formali

Ethica, etiam Physica attingeret actus voluntatis, hoc ipso ille actus Physica, esset jam actus Ethica. Quamvis autem voluntas etiam indirecte attingat bonitatem, habebit sufficiens sui distinctivum. Unde quamvis non sufficiat ferri in solum materiale virtutis, sufficiet ferri indirecte in formale, eritque adhuc actus bonus & ex integra causa: quia bonum est quod appetitur, nisi oppositum probetur, de quo infra.

Quod autem dicit Tann. verum virtutis moralis actum procedere ex prudentia quae respicit honestum, non autem utile: id etiam non convincit: Cur non enim poterit attendi non nisi indirecte ad honestatem: Praecipue cum prudentia extendere se possit etiam ad utile, licet non tanquam ad proprium bonum. Actus autem v. g. indirecte volens abstinentiam, potest dici, quod generet novum habitum: sicut alius est habitus directe noscens patrem, & alius non nisi indirecte attingens eundem.

Quamquam posset dici, quod idem habitus tunc generetur, sicut etiam concedi potest, quod si una honestas directe ametur, & alia indirecte, quod tunc non tam ipsa ametur, quam illud aliud; negando tamen, quod etiam illa alia non ametur, & quod indirecte amata non sit formalisativa bonitatis in actu, licet alio modo.

Bene etiam addit Arriaga, quod si ad gratitudinem sit requisitum dare propter motivum quod petatur ex ipso met accipiente, sequetur, quod pro eleemosyna data, amore Dei, nemo teneretur gratias agere, quia daretur non intuitu accipientis, sed Dei. *interim sic*

PROBARI potest Conclusio: quia si praecognita boni objecti circumstantia non ametur directe, cum possint amari, hoc ipso non esset illa bona actio: negatio enim directi amoris, non posset honestari. Quod ipsum probatur. Negatio amoris directi circa circumstantiam aliquam inhonestam, non potest poni, nisi actione quae in se praecise spectata sit bona: sic v. g. qui nolle comedere carnes sub hac formalitate, quia sunt prohibita, poneret actionem bonam; Ergo etiam negatio amoris directi, verfantis circa circumstantiam aliquam honestam, non potest poni nisi actione, quae in se praecise spectata non sit bona. Et sicut quando nolumus inhonestam circumstantiam, proportionatur actio objecto, estque exinde praecise spectata, bona: ita cum bono improporcionata ponatur actio, nempe nolitio amoris, non erit actio illa bona: quia haec debet esse ex integra causa.

OBJICITUR I. Sufficit ad contrahendam malitiam indirecte appetita malitia; Ergo & ad contrahendam bonitatem sufficiet eandem indirecte appetere.

RESPONDETUR. Disparitatem esse, quia si aliquis non nisi indirecte amaret bonum, hoc ipso non esset illa bona actio: quamvis autem non nisi indirecte ametur circumstantia mala, salva-

R.
THE
ziano
Tom
D.

salvari adhuc poterit ratio malæ actionis: malum enim est ex singulis defectibus. Deinde non sunt multiplicanda entia sine necessitate, adeoque nec requisita ad constituendum aliquid in ratione formaliter mali: est autem necessitas, ut bonum sit ex integra causa.

Aliam dat disparitatem Arriaga; quia malum non potest esse aliter volita, quam indirectè: non enim malum ut malum potest amari. Unde infertur id sufficere, ut derivetur in actum; alioqui nullus unquam posset esse actus malus, si non dicamus bonitatem indirectè amari: & si id negemus, non potest tunc dare bonitatem actui; quia habet se planè per accidens respectu operantis, perinde ac si ibi non esset.

OBJICIT 2. Montefino. Si est necesse amare bonitatem propter se; Ergo, qui minus bonum v. g. elemosinam eligit propter Deum, de qui eligit propter eundem Martyrium, non minus merebitur.

RESPONDETUR. Posse tribui ipsis mediis honestatem majorem, quantumvis dici possit, si cetera sint paria, utrumque æqualiter meritorium.

OBJICITUR 3. Ergo Deus, quia non amat objecta virtutum propter illa, sed propter se, non habebit actus virtutum moralium.

RESPONDETUR. Habiturum, quia moveatur etiam honestate.

Quando charitas dicitur forma virtutum, non eo sensu dicitur, quod omnium formale motivum sit, sed quod sine gratia factæ virtutes non sint virtutes formatæ & meritoria. Cæterum quando indirectè aliquid boni volumus, vel volumus ita, ut positivo actu vellemus illud non esse, eo casu, nihil augetur meriti, aliàs nolentes fieremus boni: si autem non refellatur illa bonitas, indirectè tamen appetatur, auget licet non multum meritum.

DICENDUM 2. *Ad contrahendam malitiam sufficit indirectè ferri in circumstantiam annexam.*

PROBATUR. Quia ex communi sensu recepta doctrina, qui novit hanc esse alienam, velletque illam non esse alienam, abutitur autem illa, verè est adulter, & tamen non fertur directè in circumstantiam alienæ. Ergo ad contrahendam malitiam sufficit indirectè voluisse.

Quod ulterius sic resolvit Arriaga, quia non aliud habet objectum materiale voluntas, quam quod amat ut medium utile ad finem intentum, ad finem autem delectationis carnalis quam adulter intendit, non est medium utile quod sit aliena.

Neque tamen sequetur, ut inferebat Cajet. fore infinitas malitias in peccato: Si enim infinitæ non præcognoscuntur, quomodo infinitæ erunt indirectè volitæ? Per hoc tamen non nego transcendentales malitias plures in eodem peccato inveniri.

Utraque Conclusio tandem in hoc princi-

pium redit. Quia cum bonum sit perfectum perfectum autem carens defectu, hoc ipso si habeatur defectus, malum erit, adeoque si habeatur defectus circumstantiæ inhonestæ etiam indirectè volitæ, erit defectus non quidem tantus, nec ita explicitus, atque si ipsa circumstantia inhonestæ directè appeteretur; sufficiens tamen, ne ab illa specie malitiæ extrahatur, malum enim est ex singulis defectibus. Econtrà si non habeatur perfectio directè volitæ circumstantiæ honestæ, refuteturque illa virtualiter, ex circumstantia illa nulla refundetur honestas, ut dictum supra. Si autem non refellatur illa honestas, complacentia in illa ut supponitur deliberata, augebit quidem meritum aliquo modo, sed non constituet in ratione formali illius virtutis, quæ posset haberi, si circumstantia illa directè amaretur; idque ideo, quia si esset ille actus bonus, illoque genere bonitatis, careret defectu in illo genere bonitatis, quo carere illi proprium est, & tamen non caret defectu directi amoris.

DICENDUM est 3. *Circumstantias tenentes se ex parte ipsius actus aliquas non esse prænosendas, ut tribuant bonitatem vel malitiam.*

RATIO. Quia si quis noscat se habere Dei gratiam, si non noscat, habeat illam tamen, semper eliciet opus gratiosum. Dixi aliquas circumstantias, quia si quis se humiliaret nesciens se esse Regem non tantum mereretur. Tunc autem circumstantia. Quis saltem implicite nosci debet, quando defectus notitiæ mutat in sensu prudentum moralitatem.

Circumstantia QUID pro quantitate sumpta, debet etiam esse prævisa & indirectè saltem volita. Ratio, quia si quis furaretur gemmas putans esse pisca, non peccaret tantum, ut volens furari gemmas.

Circumstantia UBI & QUANDO, nisi sit directè volita, nec bonitatem, nec malitiam auget: parum enim refert si die Dominico, si in Polonia, si aliàs furetur quis.

QUANDO tamen sumptum pro duratione si non noscatur, si non noscatur auget moralitatem: majus enim malum, est diutius idem voluisse.

Circumstantia QUOMODO. Si sumatur pro intensione si non noscatur, si non, auget moralitatem: quia si non noscas, si non noscas te amare ut 8. amabis ut 8.

QUIBUS AUXILIIS. Denotat personas & instrumenta: hæc circumstantia interdum præcognita auget moralitatem, ut augetur in Sodomia, si fiat cum persona sacra: interdum non auget: parum enim interest, quo genere ferri aliquis occidatur.

CUR. Sumptum pro fine extrinseco, saltem indirectè prænosci debet.

Ratio, quia cum finis moveat intentionali- ter, quomodo id præstabit sine præcognitione.

DIFFICULTAS III.

*An sumatur Bonitas vel Malitia à
fine?*

PREMITTO I. *Non posse dici, quòd finis sit circumstantia aggravans:* quia hæc est accidentalis, & tamen finis non se habet tanquam accedens, respectu actionis. Non etiam finis est circumstantia mutans speciem, quia primò illam constituit: neque enim in intentione, ante finem, præsupponitur specificatio.

Procedit autem id de fine intrinseco non de extrinseco. Actio exterior respicit finem non nisi tanquam circumstantiam: quia eadem manere potest, ob quemcunq; finem fiat: non erit autem eadem entitativè intentio ex alio fine; respectus enim unius finis, non est respectus alius finis.

PREMITTO 2. *Posse ab una eademq; intentione, duos non solum inadæquatos, sed etiam adequatos fines respici.* Ratio, quia assensus conclusio- nis potest haberi ex duabus præmissis inadæ- quatè concurrentibus, & propter duo motiva æqualia, potest eidem objecto assentiri intelle- ctus, cur non ergo & voluntas. Porro illa plu- ra motiva non se habebunt, ut componentia eundem actum, neq; tanquam partes integran- tes ejusdem, si enim actus indivisibilis est, quo- modo partes componententes habebit? sed erit il- lic nonnisi indivisibilis tendentia in plura obje- cta, quæ sunt extrinseca actui: & nec in tenden- tia, nec in se identificantur sibi; ad eum planè modum, quo dum dico, Petrus non est lapis, ead- em indivisibilis entitas est expressio & Petri, & lapidis; licet nec Petrus, nec lapis, inter se iden- tificentur, habentq; se in ordine ad illum actum per modum nonnisi termini, & objecti.

Posito autem, quòd diversi fines diversis acti- bus attingantur, illi actus non possunt fieri unum identificatione: quia implicat duo distin- cta realiter identificari: non etiam possunt fieri unum, hoc est unitum; non enim ad se ordi- nantur ut materia & forma: nec possunt fieri unum unitate consimili ei, quæ contingit, dum intenduntur gradus spirituales: quia licet loca- liter uniri possint, non tamen unientur unione intensiva: quia illi actus cum sint circa diver- sos fines, sunt diversæ rationis, habentq; se sic- ut frigus & albedo, quæ se non intendunt: & etiam si essent circa eosdem fines conjungeren- turq;que, non se intenderent: nam intentio red- dit aliquid magis operativum & efficax, ordi- natq;que entia ut se invicem juvent, nec æque se bene habent, si sigillatim ponantur. Jam au- tem una intentio non redderet magis operati- vam aliam, nec ordinantur à natura, ut se invi- cem juvent. Hinc nec deposcent simul se- cum stare &c. Et sicut duæ visiones non fa- ciunt magis visum sed pluries, ita & illæ cog- nitiones.

PREMITTO 3. *Nullam actionem humanam esse sine fine.* Ratio, quia omnis actio humana est voluntaria, si voluntaria. Ergo ex præcognitio- ne finis.

DICENDUM est. *Desumi moralitatem actio- nis humane à fine.*

PROBATUR I. Quia actio formaliter mora- lis, accipit moralitatem ab objecto. Ergo & à fine supple intrinseco. Finis enim intrinseco & objectum verbis differunt.

PROBATUR 2. Ex absurdis, quia aliàs seque- retur, omnes actiones esse æquales, à quo enim una præ alia attolleretur, si non ab objecto & fine?

PROBATUR 3. Consensu còmmuni Auctorum.

NO T O I. Quod attinet ad electionem me- diorum; vel intentio boni finis, est causa ele- ctionis boni medii, & sic quòd melius est medium, melior erit intentio; quia medium tunc transit in objectum: Et ita melior est intentio, titulo mortificationis exhauriendi pus, quàm osculan- di terram, vel intentio esset causa electionis ma- li medii, & sic ipsa intentio erit quidem intentio boni, quia supponitur finis ipse esse bonus, sed non erit bona: quia bonum est ex integra cau- sa; non esset autem ex integra causa, si involve- ret mali volitionem. Casu autem quo præscin- dat intentio efficax à mediis; relinquendo hoc scilicet decernendum pro posteriori, si electio fiat mali medii, intentio transacta erit bona; quan- do enim fiebat, erat bona, quando autem facta, non potest non esse facta, qualis facta fuit, adeo- que bona: si tamen adhuc duraret actus, debe- ret non continuari: quia jam non maneret bo- na, accedente scilicet circumstantia malæ ele- ctionis.

NO T O 2. cum Arriaga, si quis habeat bo- num finem, & eligat malum medium, minui malitiam ipsius medii: Ratio, quia quando o- stenditur minui curari malitia, minuitur volun- tarium erga malitiam; hoc autem tum tempori- fit: quia non eligit medium, nisi intuitu finis, qui censetur bonus. De hoc dubio vide Arria- gam D. 15. tota Sect. 6.

NO T O 3. Quid sit sentiendum: An bonitas, vel malitia electionis, præcisè ex mediis suma- tur? Indubiè sumitur ex medio malitia. Et sic si quis velit eleemosynam in sua intentione, & eligat furtum tanquam medium, electio illius est mala, quia est circa objectum malum, prole- quendo illud.

Sed præcisè à bono medio, desumiturq; bo- nitas electionis, & quidem bonitas novæ speciei? Negat Vasq. cum distinctione loquitur Suarez; sed affirmat S. Thom. Tann. & cum illis Arria- ga, d. 15. n. 26.

RATIO, quia potest directè ipsummet illud medium attingi, adeoque potest voluntas illud propter se amare, non per exclusionem, ne re- feratur bonitas illius ad aliud, nempe finem; sed

sed per exclusionem non attractionis directæ, potius illud directè appetendo: & cum etiam medium in se specialem bonitatem habeat, quare illa directè in se appetita, non adferet bonitatem specialem? sicut adferunt bonitates aliae. Et certè melius est eligere martyrium propter Deum sumè dilectum, quàm propter eundem eligere deambulationem; & tamen hic diverfitas venit nonnisi à medio.

Neque valet si dicas, in electione melioris medii, crescere meritum nonnisi ratione intentionis, quæ tunc est intensior; quia nullà positā majori intentione, non repugnat illam bonitatem desumi. Argumentumque factum procedit de tendentia in ipsummet medium melius quàm tale; ad quod per accidens se habet intensior intentio. Urget etiam Arriaga, quòd voluntas pro sua libertate possit amare intensè levem aliquam mortificationem & remissè valde amare aliam longè majorem; nullaque posita melioritate in fine, potest sequi melioritas actus, ex melioritate medii in se appetiti; procurabiturque tunc majus bonum divinum, sed contentum nonnisi in meliori medio: cumque utilitas illius medii in finem, non in fine, sed in ipso medio habenda sit, ex ipso etiam medio, desumetur bonitas major.

DIFFICULTAS IV.

De Actibus essentialiter bonis vel malis.

ASSERO 1. *Actus intrinsecè bonus, seu non idèo bonus, quia imperatur, non potest reddi intrinsecè malus; sed neque actus intrinsecè malus, seu non idèo malus, quia imperatur, potest reddi intrinsecè bonus.* Idem assertum sic alii ponunt. *Dantur actus, quibus essentialis est sua moralitas.*

RATIO 1. est. Quia eo casu & redderetur ille actus non bonus & non redderetur; redderetur quidem ut supponitur; non redderetur autem; quia ad hoc contradictionis membrum verificandum nulla posset adferri sufficiens mutatio: vel enim esset extrinseca, & sic intrinsecè non redderet objectum malum: non etiam intrinseca, quia quocunque intrinseco alio de novo posito, jam non hic actus intrinsecè specatus erit malus, sed alius alia intrinseca dicens.

RATIO 2. est. Quia impossibile est, ut essentia rerum mutentur. Ergo nec actus qui est essentialiter bonus, potest reddi essentialiter malus.

RATIO 3. Quia dantur objecta aliqua immutabiliter bona. Ergo & actus dabuntur immutabiliter boni.

ASSERO 2. *Actum intrinsecè bonum vel malum posse reddi bonum vel malum non moraliter.* Utor potius hac phrasi bonum vel malum non moraliter, ut ostendam eadem intrinseca prædicata manere actus, licet extrin-

secè vitientur. **RATIO** Asserti; quia idem actus manens cum sua intrinseca bonitate potest fieri necessariò; Ergo erit bonus non moraliter: quia actus bonus moraliter debet fieri liberè ut suppono; sed idem actus bonus potest fieri non liberè. Ergo. Quod etiam contingeret in odio Dei, si idem numero fiat in phrenesi, quod fieret in pleno potentiarum usu.

ASSERO 3. *Posse actum intrinsecè bonum supernaturalem reddi extrinsecè malum ratione prohibitionis.* Circa hoc assertum divisi sunt Auctores. Aliqui concedunt accedente prohibitionem posse illum reddi malum; ita docuit Durandus, Capreolus, Vasquez, Tannerus, Hurtado, & post illos Ripalda d. 50. f. 8. Negat autem Suarez, Kon. Granado, Gabriel, & post illos Oviedo Cont. 7. n. 37. Alii autem cum Oviedo n. 45. concedunt actum supernaturalem posse prohiberi non tamen fieri malum. Alii concedunt, quòd aliqui actus prohiberi possint, negant id de actu charitatis, in qua sententia fuit Basil. Legionensis, Lorca.

Et quidem quòd Deus possit prohibere actum supernaturalem.

RATIO. Tum quia, ut urget Ripalda cit. si Deus non posset prohibere actum intrinsecè bonum eumque supernaturalem, id idèo esset, quia non potest odisse bonum, sed sine ullo odio boni potest illum actum prohibere, quod ipsum probat; sine ullo odio actus supernaturalis, potest Deus nolle existentiam actus supernaturalis: libera enim est illius existentia. Ergo & prohibitionem potest illam non-existentiam discernere. Tum, quia nulla in hoc repugnantia, possuntque Deo subesse rationes justæ, quibus moveatur, ad formandum hoc præceptum, v. g. etiam ad exercendum suum dominium circa objectum nullam involvens turpitudinem indignam Deo. Tum, quia per multos ex oppositis potest prohiberi actus naturalis bonus; Ergo prohiberi poterit & actus supernaturalis bonus: immò videtur de facto intercessisse prohibitionem aliquorum supernaturalium: est enim supernaturalis conversio Eucharistica, & tamen illa prohibetur fieri v. g. in peccato mortali, & si fiat, ratione illius prohibitionis, redditur extrinsecè mala.

DICES 1. Si posset prohiberi actus supernaturalis intrinsecè bonus, præceptum illud nullius valoris esset: quia daretur de objecto, quod non est transgressibile: & sicut præceptum datum Petro ut sit homo, est præceptum nullius valoris; independentem enim ab omni prohibitionem oppositum non potest fieri: sic etiam supposita prohibitionem actus supernaturalis, non posset jam fieri supernaturalis actus; involve- ret enim turpitudinem, cujus Deus specialis causa esse non potest.

RESPONDETUR. Negando quòd tunc involveret ille actus supernaturalis turpitudinem

intrinsecam, sed haberet nonnisi extrinsecam turpitudinem ratione prohibitionis; idem enim invariatus actus posset manere, etiamsi non foret prohibitio. Unde ad illum actum secundum illius intrinsecam, posset specialiter concurrere Deus, licet ad complacentiam in transgressione illius præcepti, Deus tanquam specialis causa, concurrere non posset. Specialitas porrò in præsentem non in hoc stat, quòd ad illum actum concurreret Deus cum inclinatione, sed quia concurreret concursu excedenti, quem tamen quantum ex illo nollet tunc fieri: sicut nollet quantum ex se Deus, ut fiat conversio Eucharistica, in mortali.

DICES 2. Non potest explicari, foretne ille actus intrinsecè malus?

RESPONDETUR. Non fore intrinsecè malum. Ratio, quia eadem in individuo conversio Eucharistica, posset fieri in gratia. Fore autem illum actum extrinsecè malum. Ratio est. Tum, quia actus qui procedit secundum merita objecti, & nihilominus ultra illa sua prædicta, habet aliquam dissonantiam, est actus extrinsecè malus, sed ille actus est talis, ut probatum supra, habetq; annexam transgressionem præcepti; Ergo est extrinsecè malus. Tum, quia actus bonus, qui fit ob finem vanæ gloriæ, est extrinsecè malus; Ergo idem in præsentem dicendum. Tum, quia malitia separabilis ab actu, est malitia extrinsecam, sed illa malitia est separabilis ab actu: manens enim idem in entitate actus, posset fieri, si non esset prohibitio.

DICES 3. Si actus supernaturalis esset extrinsecè malus, posset etiam esse extrinsecè malus actus amoris Dei: hoc non potest dici, quia actus qui est conformis ultimo fini non potest prohiberi, ille actus est conformis ultimo fini. Ergo

RESPONDET Ripalda. Actum dilectionis non esse conformem ultimo fini: ita ut excludat omnem difformitatem etiam offensæ venialis; licet excludat offensam mortalem: Quod si non excludit offensam venialem, poterit sub illa prohiberi.

DICES 4. ex Oviedo. Posita cognitione præcepti prohibentis illum actum, non potest esse ille actus honestus, destruiturq; objectum illius honestum. Quod ipsum probatur. Quia objectum talibus circumstantiis affectum honestum non est; quia honestas ut sic, excludit quamlibet malitiam. Jam autem virtus eo ipso, quòd inclinet ad hanc specificam honestatem, inclinat ad rationem communem honestatis, quæ dicit carentiam omnis turpitudinis.

RESPONDETUR. In primis retorquendo argumentum, qui scilicet fieri possit, ut imperetur ab actu malo, actus bonus. Neque valet si dicas, disparitatem esse, quia actus imperans præcedit imperatum: Sic enim & malus finis, & notitia præcepti, & volitio transgrediendi pot-

est præcedere actum supernaturalem. Directe autem dici potest, quòd honestas ut sic, honestas inquam simpliciter, excludat malitiam ut sic; licet non excludat omnem malitiam honestas ut sic, communis ad honestatem simpliciter, & honestatem secundum quid. Tu autem nondum probas non dari honestatem ut sic, communem ad honestatem simpliciter, & honestatem secundum quid.

INSTABIS 1. Illud objectum judicatur simpliciter honestum, quod est conveniens homini ut rationali, & quod hic & nunc omnibus pensatis consonum est rationi; Ergo, eo ipso, quòd objectum habeat circumstantiam prohibitionis, hic & nunc non censetur honestum.

RESPONDETUR. Instantiam esse præter suppositionem: negamus enim esse illud objectum honestum simpliciter; quia non est exclusivum omnis turpitudinis, sed est honestum, si sumatur præcisè actus secundum motivum suum intrinsecum.

INSTABIS 2. Etiam si circumstantia cadat supra actum, & non supra objectum extrinsecè tamen afficit objectum, & facit ne objectum hic & nunc proponatur, ut honestum: quia ad hoc ut objectum honestè ametur, non est judicandum tantum cum honestate quasi intrinsecam, sed etiam cum extrinsecam honestate objecti, ita ut judicetur hic & nunc ex omni capite capax esse terminandi actum simpliciter honestum, quòd potest judicari, dum judicatur actum ad ipsum terminatum, fore inhonestum.

RESPONDETUR. Posse tunc proponi objectum ut honestum intrinsecè; quod enim semel est honestum intrinsecè, semper est honestum intrinsecè cum hoc tamen stat ut judicetur inhonestum extrinsecè. Nego autem requiri ad honestatem intrinsecam, ut judicetur actus etiam extrinsecè honestus.

INSTABIS 3. Implicat voluntatem tendere in objectum propter sui honestatem, dum cognoscitur hanc esse quasi extrinsecè impeditam, ad seipsam actui communicandam; hoc autem tum temporis fit.

RESPONDETUR. Etiam tunc tendi in objectum propter illius honestatem, non per exclusionem omnis turpitudinis, sed per inclusionem honestatis intrinsecæ, in seipsa directe attractæ. Negoque tunc non posse actui honestatem intrinsecam communicari.

DICES 5. Quando objectum indifferens prohibetur, jam non manet indifferens; Ergo nec actus supernaturalis prohibitus, erit bonus.

RESPONDETUR. Disparitatem esse, quia nomine objecti indifferents venit objectum, ne extrinsecè quidem prohibitum: Nego autem quòd nomine actus intrinsecè boni veniat actus, ne quidem extrinsecè prohibitus. Quamquam rigorosè loquendo objectum de se indifferens,

ferens, nunquam redditur intrinsecè malum, cum actus circa illud, posset fieri idem in entitate bonus. Illud quod in tali peccato habet intrinsecam malitiam, est non obedire superiori, quod objectum non est indifferens ad malitiam.

Videtur tamen esse specialis turpitudine, ut sit actus extrinsecè malus, & tamen supernaturalis.

ASSERO 4. *Aliquem actum non posse reddi malum extrinsecè malitiâ mortali.*

RATIO, quia tale præceptum in aliquo actu esset impossibile transgressu. Quod ipsum probatur, quia non posset illud præceptum transgredi quisquam mortaliter nisi habendo illum actum; sed datur talis actus, qui non potest haberi, quando est mortalis prohibitio; nempe actus amoris super omnia, quia hic actus non stat cum mortali.

ASSERO 5. *Aliquem actum non posse reddi malum extrinsecè etiam malitiâ veniali.* Talis actus est v.g. nolle etiam venialiter transgredi præcepta Dei.

RATIO. Quia habens talem actum, & peccaret venialiter, ut supponitur, transgredere-
tur enim præceptum sub veniali; & non peccaret; quia actu qui ne venialiter quidem peccare vult, non peccatur venialiter.

ASSERO 6. *Actum intrinsecè malum posse esse extrinsecè bonum.*

RATIO. Quia ex intentione bona potest eligi malum medium v.g. furtum ad dandam elemosinam; & cur tunc non erit actus ille extrinsecè bonus?

ASSERO. *Actum externum eundem posse de malo in bonum, de bono in malum transire.*

RATIO. Quia unus idemque actus externus potest nunc à bona, nunc à mala voluntate imperari.

DIFFICULTAS V.

An unus idemque actus possit bono & malo motivo simul moveri?

ASSERO 1. *Impossibile esse unum eundemque actum esse intrinsecè bonum & intrinsecè malum ratione ejusdem intrinsecè predicati.* Ratio, quia verificarentur tunc duo prædicata contradictoria, de eodem, ratione ejusdem: nempe non esse bonum, esse bonum.

ASSERO 2. *Possibile esse unum eundemque actum, moveri motivo intrinsecè bono & motivo intrinsecè malo.* Est assertum post alios Oviedo cit. n. 36. post alios contra Arriaga d. 21. n. 10. & contra Elparza & Rosmer.

RATIO. Quia ex una parte potest unus idemque actus, ut suppono ex Animasticis, pluribus motivis moveri, & ex alia parte nulla est repugnantia, quæ prober illa motiva conjungi secum non posse. Deinde, quia si ali-

quid obstarat asserto, maximè obstarat, quòd bonum debeat esse ex integra causa: sed hoc non obstat: quia quamvis, aliquo orto defectu non possit esse denominatio simpliciter boni, inde non sequitur, quòd nihil jam boni habere possit; sic v.g. quamvis aliquis non possit denominari sanus, qui laborat dentibus, cum hoc tamen stat, quòd possit habere sanos oculos. Argumentum item negativum non tantum non respuit, sed etiam deponit præmissam unam affirmativam: peccatum ipsum supposito, quòd in negativo consistat, formaliter non respuit entitatem physicam actus; & sic de reliquis. Ergo nec malitia motivi deponet exclusionem motivi boni.

Quod autem dicit Arriaga, contingere posse v.g. sanitatem in uno membro, aegritudinem in alio; quia illæ partes sunt distinctæ realiter, non convincit. Nam quòd potest esse ratione partium distinctarum realiter, cur non potest esse ratione etiam finium, & motivorum distinctorum realiter? Et sicut unum eundemque realem actum potest specificare ens & non ens; ut si dicam indivisibili actu, ens dicit negationem non entis: cur etiam eundem actum specificare non poterit duplex motivum bonum & malum.

ASSERO 3. *Actum illum non fore simpliciter bonum.*

RATIO. Quia bonum simpliciter, est simpliciter perfectum, perfectum simpliciter, est simpliciter carens omni defectu: ille autem actus, non careret simpliciter omni defectu: haberet enim defectum aliquem, includendo scilicet etiam malum motivum. Imò actus ille erit simpliciter malus: quia idem in entitate non poterit poni, ut sit simpliciter bonus; licet possit etiam appellari secundum quid bonus, ratione alius boni motivi: ad eum modum quo aliquis dicitur simpliciter æger, licet secundum quid v.g. secundum aurículas sit sanus.

DICES 1. cum Suarez. Non potest derivari honestas nisi propter se ametur: tunc autem propter se non amatur; non enim potest apprehendi honestas in objecto vitiato ceteroqui.

RESPONDETUR. Sub diverso respectu apprehenditur illud objectum ut bonum, & propter se amatur illa formalitas.

DICES 2. cum eodem. Omnis honestas regulatur per prudentiam; prudentia autem excludit omnia mala, etiam accidentalia.

RESPONDETUR. Etiam tunc prudentia excludit illam malitiam, sed solum dicitur, illam alteram honestatem esse bonam; hæcque pendet à prudentia; formalitas autem mali motivi opponitur prudentiæ.

DICES 3. ex Arriaga. Eadem indivisibilis entitas, non potest respectu ejusdem hominis simul & semel prohiberi, & mandari: Ergo nec habere motivum bonum & malum.

RESPONDETUR. Unam eandemque indivisibi-

P.
ALOD
WSKI
A. e. Z.
VI

visibilem entitatem, excludentem diversas formalitates, connotationes, non posse & prohiberi, & mandari: sed ratione diversarum formalitatum, potest id stare.

Eundem medium terminum sic proponit Rosmer. pag. 425. Non potest eadem indivisibilis entitas placere Deo, & simul eidem displicere: non potest Deus velle efficaciter, ut eadem indivisibilis entitas ponatur à parte rei, & simul nolle efficaciter quantum est ex se, ut non ponatur à parte rei. Sed ex dictis

RESPONDETUR. Unam eandemque indivisibilem entitatem, ratione diversarum formalitatis posse placere & displicere Deo: posse sub una formalitate efficaciter appeti, sub alia efficaciter respui: licet non possit dici, quod simpliciter appetatur efficaci voluntate illa actio; cum negemus illam esse simpliciter bonam.

DICES 4. Cum eodem Rosmer, ut aliquod objectum sit adæquatè honestum, non sufficit, ut secundum se consideratum habeat honestatem objectivam; sed præterea ut excludat omnem circumstantiam malam.

RESPONDETUR. Cum illud objectum per nos non sit simpliciter bonum, nec etiam est adæquatè honestum.

INSTAT Idem. Ex asserto sequitur, quod homo non est obligatus ad vitandum peccatum, & quod esset obligatus ad vitandum actum honestum quā talem: quod implicat. Sequela probatur. Qui non est obligatus ad aliquid vitandum, non potest esse obligatus ad vitandum id, quod est necessariò & essentialiter connexum cum illo; hinc qui non est obligatus ad prosequendum efficaciter aliquem finem, non est obligatus, ad effugiendum unicum medium, necessarium ad illum finem consequendum. Atqui homo non est obligatus ad vitandum illum actum quā honestus est formaliter; Ergo neque erit obligatus ad vitandum eundem quatenus malus est. Sequitur etiam, quod esset obligatus ad vitandum illum actum quatenus honestus est: quia est ad vitandum peccatum obligatus, quod illic reperitur.

RESPONDETUR. Negando sequelam & quamvis qui non est obligatus ad aliquid vitandum, non potest esse obligatus ad vitandum id, quod est necessariò & essentialiter cum illo connexum, si illud connexum non habeat diversam suam moralitatem, ut medium quā medium, non habet diversam bonitatem à fine; & si illud connexum non sit tale, quod licet quidem per libertatem connectatur, ita tamen ut deponat unum motivum, quantum est ex illo, non connecti cum illo alio motivo. Jam autem motivum malum & habet diversam moralitatem, & motivum bonum, quantum est ex illo petit non conjungi cum malo motivo.

DICES 5. cum Esparza ex Matth. 7. ubi dicitur, non posse arborem bonam malos fru-

ctus facere, colligitur ex bona intentione non posse proficisci nisi bonam electionem, & bonum moraliter opus. Ergo electio & opus procedens ex intentione bona, non est bonum & malum simul, sed bonum tantum. Ipsa etiam intentio non potest esse bona simul & mala: quia aliàs divisio tradita à Spiritu S. dictis locis esset inadæquata, si ultra intentionem tum bonam tum malam, superesset tertium intentionis genus, quæ bona simul esset & mala.

RESPONDETUR. Etiam intentio bona sub sua formalitate bona, non ponit electionem nisi bonam, quantum ex sua parte præcise. Quamvis autem intentio non possit esse bona simpliciter, & mala simul; potest tamen esse bona secundum quid. Quod autem illa divisio sit adæquata & doctrinalis, inde deducitur, quod adhuc talis intentio dicenda erit simpliciter mala: unde ad membrum, quod est intentio mala revocabitur. Deinde nego intendisse Spiritum S. tradere divisionem adæquatam, sed voluisse proponere doctrinam vulgarem cæteroqui, de divisione actus meritorii & demeritorii, boni & mali. Denique posito etiam quod intenderit Spiritus S. dare divisionem adæquatam: nego quod dederit per ultimata jam membra, reliquitque Theologis reliqua membra: hinc membrum illud, quod est malum, potest subdividi in malum exclusivum omnis omnino bonitatis; & non exclusivum omnis bonitatis.

INSTAT idem primò. Dupliciter potest moveri voluntas sine. Inprimis, ut sit aliquid tanquam removens, prohibens, nec directè appetitum. Secundò potest movere positive, tanquam influens in actum ratione sui formaliter. Ex priori illa causalitate, nulla in actum redundat moralitas; quia libertas est de conceptu moralitatis: cum ergo finis & causalitas tota existat independentè à libertate operantis, nec insit ipsi libera facultas, illam impediendi, nulla profectò moralitatis species, potest inde redundare in actum, qui sequitur. Ex posteriori autem modo, evadit actus moraliter bonus, sine existente honesto; & malus moraliter eodem existente inhonesto, & quidem bonitate vel malitià adæquatè intrinsecà actui, quod ipsum probat, quia actui liberè elicito, est adæquatè intrinseca omnis ratio libertatis, quæ exercetur per ipsam.

RESPONDETUR. Actui liberè elicito est adæquatè intrinseca omnis ratio libertatis, per exclusionem omnis exercitii, & usus libertatis per diversum motivum. Nego: est adæquatè intrinseca, hoc est, non petibilis ab extrinseco. Transeat: De hoc enim, in præsentem non quæritur, sed infra. Deinde assumit aliqua, quæ non convincunt: nam assumit, quod directè appeti debeat circumstantia mala. Non satis etiam liquet, quomodo causalitas finis tota existat independentè à libertate operantis. Denique cum

ly ad-

ly adæquata actui libero elicitio, adæquata inquam intrinsecè, sit per illum omnis libertas, ubi ly adæquata per illum excludit motivum malum; nescio cur idem ly adæquata non excludat etiam motivum bonum, secundum vel tertium concurrens ad eundem actum, quod alias probatum.

INSTAT 2. Commune est Dionysii Axioma, *Bonum est ex integra causa*: quod ita est accipiendum, ut negetur aliquam relatè ad aliquod objectum bonitatem moralem, posse convenire actui, cui convenit aliqua ratio malitiæ, imputabilis operanti propter eundem actum: quia actus ut habeat bonitatem aliquam moralem, relatè ad aliquod objectum, necesse est ut placeat Deo: nullum autem objectum potest placere Deo prout conjunctum cum objecto malo.

RESPONDETUR. Bonum positum in Axiomate est bonum sine addito, si sine addito, ergo

simpliciter bonum: non negamus autem bonum simpliciter, esse ex integra causa: hinc & prædictum actum non dicimus esse bonum simpliciter; cæterum quid repugnat esse aliquod bonum secundum quid? & si in physicis datur sanum secundum quid, coloratum secundum quid; si in Logicis & Animasticis dantur formalitates attingentiarum diversi objecti, intra eandem entitatem actus: demonstrabile item secundum quid: cur non dabitur etiam bonum secundum quid? Quod ipsum in hoc fundatur: quia fieri potest ut duo aliqua inter se conjungantur, neque tamen unum agat in aliud, destruatque ipsum: consequenter ut se duo illa compati possint; non apparet autem quomodo motivum malum, agat in motivum bonum. Quod si datur bonum secundum quid, non debet dari ex integra causa, hoc ipso enim non esset bonum secundum quid, si esset ex integra causa.

DISPUTATIO VII.

De Prædicato Actuum humanorum, quod est Libertas.

Voluntatem humanam libertate pollere probant contra hæreticos Controversistæ, & præstitum est in Ethicis. Et certè nullæ deberent assignari pænæ pro malè factis, & nulla præmia, si nemo libertate peccat, sed necessitate. Nullusque virtuosus est, si necessitudo talis est. Ut reliqua explicantur.

PRÆMITTO 1. *Spontaneum & Liberum rigore loquendo distincta esse.* In primis ratione subsectorum quibus conveniunt: nam spontaneum etiam brutis convenit: liberum non convenit, ut Aristoteles 3. Moral. c. 4. *Ejus, inquit, quod spontaneum vocant, participes sunt pueri & animales alia.* Item distinguuntur ratione terminorum quibus opponuntur: spontaneo enim opponitur coactio & violentia, non opponitur necessitas: & ita spontè canis appetit cibum, hoc est non coactè nec violentè; & tamen necessitudo: liberum autem opponitur necessario & coactio.

PRÆMITTO 2. *Spontaneum appropriari in rebus entibus rationalibus*: ut illud appropriat Aristoteles 3. Moral. c. 3.

PRÆMITTO 3. *Libertatem posse à nobis concipi secundum quod in re est, & sic non aliud est, quam potentia libera: vel ipsum exercitium libertatis.* Secundò possumus concipere libertatem tanquam formalitatem quandam ex modo con-

cipiendi concretescentem cum potentia & actu, facientemque concretum hoc, quod est liberum, formando scilicet illud & differentiando. In hac posteriori consideratione vix aliqua de libertate attingentur. Ut sub priori consideratione explicetur. *Sit*

QUÆSTIO I.

De Libertate secundum se.

Quæremus in primis, quid definitivè Libertas? Deinde, an esse liberum sit prædicatum essentiale & intrinsecum actui?

DIFFICULTAS I.

Quid definitivè Libertas?

DIFFICULTAS est. *Definitivè Libertatem esse Potentiam, quæ positis omnibus prærequisitis ad operandum, potest agere, vel non agere oppositum.* Si autem displiceat ista enumeratio: sufficiet dicere quod libertas sit Potentia, positis omnibus prærequisitis indifferens ad operandum. Si autem spectetur libertas in actu, tunc sic definitur, quod sit actus, qui positis omnibus prærequisitis ad operandum, poterat non esse.

PROBATUR 1. *Definitio Auctoritate.*

1. AUCTORITAS est. Aristotelis ex 9. Metaph. c. 5. & c. 7. inquit: *Cui nihil addendum tollendumve sit, ut agere vel non agere possit.* 3. Ethic. c. 5. In quibus, inquit, in nostra potestate situm est agere,

P.
1. LOD
WSKI
A. et Z.
VI